

अनुबंध

(अन्य रसिक प्रतिक्रियांचा काव्यसंग्रह - भाग ४)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

अनुबंध (अन्य रसिक प्रतिक्रियांचा काव्यसंग्रह - भाग ४)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर वरळी, मुंबई - ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी - ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : drmangushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट-२,
कवितांच्या बागेसमोर, ज्योतीनगर,
छत्रपती संभाजीनगर - ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अ' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस,
वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे - ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : ज्येष्ठ शु. पंचमी, शके १९४७ (अहिल्याबाई होळकर जयंती)
शनिवार, दि. ३१ मे, २०२५

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, १-एन, सेक्टर ए, एन-१,
सिडको, छत्रपती संभाजीनगर - ४३१००३.
भ्रमणध्वनी - ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-81-987974-4-5

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : ₹ २३०/-

सर्व रसिकवरांना
सादर समर्पण...

मनोगत

‘शब्द, भावना आणि संवादाचा अविनाशी प्रवास’

कविता लिहिणं हे माझ्यासाठी केवळ लेखन नाही तर ते माझ्या अस्तित्वाचं, माझ्या श्वासाचं, माझ्या जगण्याचं प्रतीक आहे. शब्द माझ्याकडे कधी येतात, हे मी सांगू शकत नाही; पण जेव्हा येतात, तेव्हा ते माझ्या मनाच्या खोल तळाशी उमटलेल्या भावनांच्या लहरींवरून शांतपणे किनाऱ्यावर येऊन विसावतात.

त्या लहरींचा प्रवासच या पुस्तकांत शब्दबद्ध झाला आहे. ‘बोल बरवा’, ‘रसिकवरा’, ‘अनुबंध’, ‘हृदयतरंग’, ‘प्रतिसाद’ आणि ‘मनस्विनी’. प्रत्येक संग्रह हा माझ्या भावविश्वाचा एक टप्पा आहे; प्रत्येक कविता म्हणजे एका क्षणाचं हृदयस्पर्शी दर्शन.

कविता ही माझ्यासाठी संवाद आहे. स्वतःशी, समाजाशी आणि त्या अदृश्य शक्तीशी जी माणसाला अनुभव देत राहते. या संवादाला जेव्हा रसिकांनी प्रतिसाद दिला, तेव्हा मला जाणवलं, की कविता केवळ एकतर्फी अभिव्यक्ती नाही, ती म्हणजे दोन मनांमधला पूल आहे.

माझ्या कवितांना वाचकांनी जेव्हा शब्दात, भावनेत आणि कधी मौनातही प्रतिसाद दिला, तेव्हा त्या प्रत्येक प्रतिसादाने माझ्या कवितांना नवा अर्थ दिला. त्यांनी त्या कवितांना पूर्णत्व दिलं. या सर्व संग्रहांची कल्पना जन्माला आली ती ह्याच जाणिवेतून, की कविता ही फक्त कवयित्रीची नसते; ती वाचकाच्या हृदयातही पुढे लिहिली जाते. म्हणूनच या पुस्तकात मी माझ्या कवितांसोबत रसिकांच्या त्या अमूल्य प्रतिक्रिया जोडल्या आहेत, ज्यांनी प्रत्येक ओळीला जिवंत केलं, प्रत्येक शब्दाला प्रतिसाद दिला. असं म्हणणं अतिशयोक्ती ठरणार नाही की, ही संकल्पना जगातली पहिलीच अशी आहे, ज्यात कवीच्या कवितेबरोबर वाचकाचे शब्दही त्या कवितेचा भाग बनले आहेत.

माझ्या लेखणीचं आणखी एक वैशिष्ट्य म्हणजे, प्रत्येक कवितेखाली मी तिच्या रचनेचा दिनांक आणि वेळ नोंदवते. हे माझं लहानसं; पण अत्यंत हृदयाशी जपलेलं वैशिष्ट्य आहे. कारण माझ्या दृष्टीने कविता म्हणजे भावनेचा जन्मक्षण. तो क्षण पुन्हा कधी येत नाही. त्या क्षणाची वेळ नोंदवणं म्हणजे त्या भावनेला अमरत्व देणं. म्हणूनच माझ्या प्रत्येक कवितेखाली तो क्षण जपलेला आहे. ज्या वेळी माझ्या मनाने त्या शब्दांना जन्म दिला.

अनेकदा लोक विचारतात, ‘मंजूषा, तुम्ही कविता कशा लिहिता?’ मला त्याचं एकच उत्तर सुचतं. ‘कविता मी लिहीत नाही, त्या मला लिहितात.’

त्या माझ्या मनात शांतपणे येतात, कधी रात्र गडद झाल्यावर, कधी एखाद्या ओलसर दुपारी, कधी बालकाच्या हसण्यात, तर कधी माझ्या अंतर्मनाच्या मौनात. त्या माझ्या डोळ्यांनी पाहिलेल्या, पण अनेकांच्या अंतःकरणाने जाणवलेल्या गोष्टींचं प्रतिबिंब आहेत.

या सर्व संग्रहांतून मी जीवनाच्या असंख्य छटा अनुभवल्या. प्रेम, वियोग, नात्यांची गुंफण, स्त्रीमनाचं असंवेदनशीलतेविरुद्धचं बंड, आशेचा किरण आणि माणुसकीचं नितळ सौंदर्य.

‘बोल बरवा’ मध्ये शब्दांचा नाद आहे, ‘रसिकवरा’ मध्ये प्रतिसादांचा नवा सूर आहे, ‘अनुबंध’ मध्ये नात्यांची गुंफण आहे, ‘हृदयतरंग’ मध्ये भावनांच्या लहरी आहेत, ‘प्रतिसाद’ मध्ये वाचकांचा श्वास आहे, ‘मनस्विनी’ मध्ये आत्मविश्वासाची झळाळी आहे आणि ‘हृदयस्पर्शी’ मध्ये रसिकांच्या हृदयात पोहोचणं आहे.

प्रत्येक पुस्तक माझ्या जीवनाच्या एका टप्प्यावर उमटलेलं मनाचं चित्र आहे. माझ्या लेखनाचा प्रवास सुरुवातीला स्वतःपुरता होता. मला वाटायचं, लिहिलं म्हणजे मन हलकं होतं. पण जसजसा काळ गेला, तसतसं लक्षात आलं की माझ्या या भावनांना कितीतरी रसिक आपल्या भावनांचं प्रतिरूप मानत होते. त्यांच्या प्रतिसादांत मला माझ्याच कवितांचा नवा अर्थ मिळाला.

एखाद्या वाचकाने लिहिलं, ‘आपली कविता वाचली की असं वाटतं, आपल्या मनातलं कोणीतरी माझ्यापर्यंत पोहोचवलं.’ त्या एका ओळीनं मला वाटलं, की मी लिहिते ते माझं नसून अनेकांच्या मनाचं एकत्रित प्रतिबिंब आहे. ही

जाणीव इतकी खोल गेली, की मी ठरवलं, माझ्या कविता आता फक्त माझ्या राहणार नाहीत, त्या रसिकांच्या प्रतिक्रियांबरोबरच जगणार आहेत. या संकल्पनेतूनच हे सर्व संग्रह जन्मले.

ही केवळ साहित्यनिर्मिती नाही, तर मानवमनांतील संवादाचा प्रयोग आहे. अनेकांना वाटेल, कविता म्हणजे कल्पना; पण माझ्यासाठी कविता म्हणजे अनुभवाचं सत्य. मी जगलेले क्षण, मी पाहिलेलं आकाश, मी अनुभवलं ते प्रेम, मी सोसलेली एकाकी शांतता, हे सगळं त्या शब्दांत विरघळलेलं असतं.

म्हणूनच माझ्या कवितांना कुठेही कृत्रिम झळाळी नाही; त्या साध्या आहेत, पण जिवंत आहेत. माझ्या कवितांमध्ये मी 'मी' लिहिते, पण तो 'मी' अनेकांचा असतो. प्रत्येक वाचकाला त्या ओळीत स्वतः दिसतो. कदाचित हाच माझ्या लेखनाचा सर्वात मोठा पुरस्कार आहे. मी कधीच मोठं लिहायचं ठरवलं नाही, पण मनापासून लिहायचं ठरवलं. त्यामुळेच कदाचित माझ्या कवितांनी काळ आणि पिढ्यांच्या सीमाही ओलांडल्या.

या प्रवासात माझ्या लेखणीला अनेक स्नेही, समीक्षक आणि रसिक भेटले. त्यांच्या प्रतिसादांनी माझ्या कवितांना नवा अर्थ, नवी दिशा दिली. त्यांच्या शब्दांनी मला पुढे लिहायला प्रेरणा दिली. या सर्व रसिकांबद्दल माझ्या मनात अतूट कृतज्ञता आहे. कारण कविता माझी होती, पण तिला जिवंत ठेवणारा श्वास त्यांचा होता.

‘कविता लिहिणं म्हणजे स्वतःला ओळखणं,’ ही गोष्ट मी या प्रवासातून शिकलो. पण ‘कविता शेअर करणं म्हणजे इतरांना ओळखणं,’ ही अनुभूती या प्रतिक्रियांमधून मिळाली. माझ्या दृष्टीने वाचक म्हणजे फक्त श्रोता नाही, तो सहनिर्माता आहे. त्याने त्या कवितेला वाचताना स्वतःची छाया दिली, त्याच्या भावनांनी माझ्या शब्दांना अर्थ दिला. म्हणूनच या पुस्तकांमध्ये माझं लेखन आणि त्यांचा अनुभव; दोन्ही एकत्र आले आहे. कविता म्हणजे भावना आणि भावना म्हणजे माणूस. माणसातच माझं विश्व आहे, माणसातच माझ्या कवितांचा धागा आहे.

या पुस्तकांमधून मी प्रयत्न केला आहे की, शब्द आणि भावना यांचं नातं तुटू नये; त्यांचा संवाद सतत सुरू राहावा. मी जेव्हा माझ्या लेखनाच्या मागे वळून पाहते, तेव्हा जाणवतं, की या सर्व संग्रहांमधून मी एकच गोष्ट सांगितली आहे.

‘मनातलं बोलावं, ते शब्दांत उतरावं आणि ते पुन्हा मनापर्यंत पोहोचावं.’ शब्दांचा हा प्रवास कधी थांबलेला नाही, तो प्रत्येक वाचकासोबत नव्यानं सुरू होतो.

म्हणूनच हे ‘मनोगत’ म्हणजे, कवयित्री आणि रसिक यांच्यातील एक निरंतर संवादाची नोंद आहे. या प्रवासाला थांबा नाही; कारण जोवर माणसाचं मन आहे, तोवर कविता राहिल आणि जोवर कविता राहिल, तोवर हा संवाद अमर राहिल.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

प्रस्तावना

जगात प्रत्येक नातं काहीतरी बोलतं; काही स्पष्ट, काही निःशब्द. काही नात्यांना आपल्याला शब्दांत सांगावं लागतं, तर काही नात्यांना फक्त अनुभवावं लागतं. 'अनुबंध' म्हणजेच ती अनुभूती. एक अंतःकरणाशी जुळलेलं, शब्दांच्या पलीकडचं नातं.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा हा कवितासंग्रह त्या नात्याचाच विस्तार आहे. कवयित्री आणि तिचे रसिक, शब्द आणि भावना, वेळ आणि स्मृती. या सर्व धाग्यांना जोडणारं हे पुस्तक, खरं तर एका गूढ 'बंधा'चं साक्षीपत्र आहे.

मंजूषाताईचं हे कार्य वेगळं आहे. त्या कविता लिहितात, पण त्या कविता थांबत नाहीत. त्यांच्या कविता पुढे चालत राहतात. वाचकाच्या मनात, त्याच्या विचारात, त्याच्या प्रतिसादात.

हा संग्रह त्या प्रवासाचा तिसरा टप्पा आहे, जिथे कविता आणि रसिक यांचा संबंध एक संवाद न राहता अनुबंध बनतो. या संग्रहाचं सर्वात वैशिष्ट्यपूर्ण रूप म्हणजे त्यातील नोंद: प्रत्येक कवितेखाली त्या कवितेच्या रचनेचा दिनांक आणि वेळ लिहिलेला आहे. पहिल्यांदा वाचताना ते क्षुल्लक वाटू शकतं, पण जसं जसं पुढे जातो, तसं कळतं, की हे केवळ माहिती देणं नाही, हे म्हणजे त्या क्षणाचं साक्षीकरण. एखाद्या फुलाचा सुगंध जसा त्या क्षणापुरता असतो, तसाच हा शब्दांचा क्षण. मंजूषाताई त्याला पकडतात, वेळेसह, श्वासासह. तो क्षण शब्दात उतरतो आणि अमर होतो.

या संग्रहात केवळ कविता नाहीत, तर त्या कवितांवर रसिकांच्या प्रतिक्रियाही आहेत. कवी लिहितो आणि वाचक उत्तर देतो, हा संवाद, ही परस्परता म्हणजेच 'अनुबंध'. जगात हा प्रयोग कदाचित पहिलाच आहे, की

कविता वाचकासोबत जगते, श्वास घेते, प्रतिसाद स्वीकारते. हा केवळ साहित्यातील प्रयोग नाही, तर संवेदनांचा नवा प्रारंभ आहे.

‘अनुबंध’ हे नाव फार सूचक आहे. त्यात ‘बंधन’ आहे, पण ते आधाराचं बंधन आहे, बंधन नाही, तर जोड आहे. कवयित्रीने लिहिलेलं प्रत्येक शब्दकण जणू कुठेतरी एका नात्याचा, एका आठवणीचा, एका अंतर्मनाच्या ठसाचा धागा आहे. त्या म्हणतात, ‘मी जेव्हा लिहिते, तेव्हा माझं मन माझ्याशी बोलतं आणि जेव्हा तुम्ही वाचता, तेव्हा माझं मन तुमच्याशी बोलतं.’ ही साधी ओळ वाटते, पण तिच्या मागे आहे, शब्दांच्या माध्यमातून नातं जपण्याची एक सुंदर संवेदना.

‘अनुबंध’ वाचताना जाणवतं की, ही केवळ कविता नाही, ही शब्दांनी बांधलेली भावसाखळी आहे. कधी त्या कवितांमध्ये आत्मस्वीकार आहे, कधी हळव्या स्मृती आहेत, कधी प्रार्थना, कधी प्रेम, कधी काळाचं भान. प्रत्येक कवितेत एक नातं आहे. कधी स्वतःशी, कधी जगाशी, कधी वेळेशी.

मंजूषाताईची लेखनशैली प्रांजळ आहे. त्या शब्दांना अलंकार देतात, पण अतिरेकी सजावट करत नाहीत. त्यांच्या ओळींमध्ये आत्मीयतेचा श्वास आहे. ‘मनाला स्पर्श करून जाणं’ ही त्यांच्या लेखणीची ओळख आहे. त्यांचं प्रत्येक काव्य म्हणजे मनाचं प्रतिबिंब आहे, पण आरशातलं नव्हे, ते मनाच्या खोल तळाशी दिसणारं, थोडं धूसर, पण खरी रूपं दाखवणारं प्रतिबिंब आहे.

या संग्रहात ‘दिनांक आणि वेळ’ ही बाब पुन्हा एकदा लक्षवेधी ठरते. कवयित्रीच्या या सवयीला आपण ‘वैज्ञानिक भावनिकता’ म्हणू शकतो. भावना अमूर्त असतात, पण त्या क्षणात त्या ठोस होतात. त्या क्षणाची नोंद म्हणजे भावनेचं शिलालेखन.

‘अनुबंध’मधील प्रत्येक कविता म्हणजे एक साक्षात्कार आहे. एखादी ओळ वाचताना असं वाटतं, कवयित्रीने हा क्षण पकडला नसता, तर कदाचित आपणही गमावला असता. त्यांचं लेखन म्हणजे वेळेला पकडण्याची एक प्रक्रिया आहे. क्षणाचा रंग, मनाचा गंध आणि शब्दाचा सूर. ते सर्व मिळून तयार होतं एक नातं, अनुबंधाचं नातं.

या संग्रहात रसिकांच्या प्रतिक्रिया वाचताना जाणवतं, कविता आता कवीच्या पलीकडे गेली आहे. ती आता वाचकाच्या मनात नवी रूपं घेत आहे. कोणी त्या कवितेला प्रेमाचं प्रतीक म्हणतं, कोणी त्यात एकांत शोधतो, कोणी स्वतःचा

आवाज ओळखतो आणि अशा प्रकारे प्रत्येक कविता एकत्रित नात्यांचं प्रतीक बनते.

कवी आणि रसिक यांच्यातील हा संवाद म्हणजे सर्जनशीलतेचा 'दुसरा अंक.' पहिला अंक म्हणजे कवीने लिहिलेली ओळ आणि दुसरा अंक म्हणजे वाचकाने अनुभवलेली ती ओळ. या दोन अंकांच्या संगतीत तयार झालेला हा 'अनुबंध' म्हणजेच साहित्याचा नवा प्रारूप आहे.

आजच्या काळात, जेव्हा लेखन आणि वाचन दोन्ही वेगळ्या मार्गाने चालले आहेत, तेव्हा मंजूषाताईंचं हे कार्य जणू सांगतं 'कविता फक्त लिहायची नाही, ती जगायची असते.' त्यांच्या कवितांत कुठेतरी एक साथी, मानवी जाणीव आहे, जीवंतपणा टिकवण्याची. त्या शब्दांतून भावना व्यक्त करतात, पण त्या भावनांना जगतातही.

'अनुबंध' वाचताना वाचकाला जाणवतं, की इथे केवळ कवी आणि रसिक नाहीत, तर काळही एक पात्र आहे. दिनांक आणि वेळ म्हणजे त्या काळाचं हस्ताक्षर. कवयित्रीने ते जपलं आहे जणू वेळेशी केलेल्या एका करारासारखं.

हे पुस्तक वाचताना एक विचित्र शांतता मनात उतरते. कविता संपली तरी विचार संपत नाही. कवयित्रीच्या शब्दांचा ओघ थांबला, पण त्यांचा स्पर्श टिकून राहतो. त्यांच्या कवितांत हळूहळू वाचक स्वतःचा प्रतिबिंब पाहू लागतो. हीच खरी कविता! जी स्वतःहून पुढे जाते आणि वाचकाचा भाग बनते.

'अनुबंध' म्हणजे त्या सगळ्या नात्यांचं एकत्र दर्शन. कविता आणि वाचक, शब्द आणि वेळ, भावना आणि साक्ष हे सगळं एकत्र येतं आणि तयार होतं एक सुंदर, मृदू, दीर्घ बंधन.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांनी मराठी कवितेला एक नवीन विचार दिला आहे, की कविता ही एकमार्गी नसते; ती द्विपक्षीय असते. ती जन्म घेते कवीच्या मनात, पण ती जगते वाचकाच्या मनात. हा संग्रह म्हणजे त्या जीवंत नात्यांचं जतन.

वाचक म्हणून आपण या प्रवासाचा भाग होतो, कारण आपण फक्त कविता वाचत नाही तर आपण त्या कवितेशी बांधले जातो. हा 'अनुबंध' तुटत नाही. तो वाढत जातो, फुलत राहतो आणि प्रत्येक वाचकात नवं रूप धारण करतो.

श्री. प्रसन्न कोंडो

तुळजापूर

अनुक्रमणिका

१) जरी भंगल्या भिंती घराच्या ... १४	२३) दीपमाळ ... ५८
२) कृष्ण सख्याशी उन्मन ... १६	२४) युगातली दीपिका ... ६०
३) शब्दांचं पहावं शब्दोळं ... १८	२५) सत्कर्माची मृणाल दांडी ... ६२
४) जुळती रे कैसी ही नाती ... २०	२६) नाते भासे अनोळखी ... ६४
५) श्रीरंग माझा आकळे ... २२	२७) घे पदरी तुझ्या ... ६६
६) फुलाफुलांवर पडोत पाय ... २४	२८) नमो शारदे वाग्चत्वारी ... ६८
७) तुझे हळवेसे माझे होणे ... २६	२९) तेजोमय गोलक डोकावे ... ७०
८) जन्म माझा शब्द वेडा ... २८	३०) वेदनेचे आभाळ ... ७२
९) दुधावरची साय ... ३०	३१) मन उगाच होतं हळवं ... ७४
१०) साथ जन्माची सात जन्म दे ... ३२	३२) माझे सुखाचे चांदणे होशील ... ७६
११) सारेच प्रश्न वेडे ... ३४	३३) हृदयात राहता चाफा ... ७८
१२) शिव शिवानी नित वसो मनी ... ३६	३४) तूच मनाचा दिलासा ... ८०
१३) तिची रेखा दे रे देवा ... ३८	३५) एक पुस्तक घडविताना ... ८२
१४) पारिजातका अभिजातका ... ४०	३६) अक्षय असू दे देवा ... ८४
१५) प्रीतीचा झरा ... ४२	३७) धुंद मोगन्याची धुंदी ... ८६
१६) तुझे रंग माझेच वाटून जाती ... ४४	३८) की जांभळाचा रस मधुरसा ... ८८
१७) रंग तुझा लागला राधे ... ४६	३९) मोहरल्या आंब्याचा सुवास दरवळतो ... ९०
१८) कृष्णमुरारी नजर ही प्यारी ... ४८	४०) जन्म सारा तुझ्यासाठी ... ९२
१९) तुझे माझे नाते, द्वैत की अद्वैत ... ५०	४१) साकारु स्वप्न कैसे ... ९४
२०) तू सोबती असताना ... ५२	४२) सजल्या शृंगारात राजसा ... ९६
२१) आतुर ... ५४	४३) तू सांग कृष्णराजा ... ९८
२२) श्याम कुसुम तू मी गंधदाणी ... ५६	४४) ये पावसा सुखाने ... १००
	४५) निसर्ग वारा पाऊस पाणी ... १०२
	४६) असे असावे जीवन टवटव ... १०४

अंगणात तुळशीच्या
नाचलेले दान ते
आजही मनात हिरवे
पिंपळाचे पान ते

(१)

जरी भंगल्या भिंती घराच्या

जरी भंगल्या भिंती घराच्या
हासणारे बाल्य दे
आठवांच्या त्या झरोक्या
अन्? जिव्हाळी पाल्य दे

दार असले बंद जरीही
आत जाण्या छंद दे
गावच्या मातीतला मज
तू सदाची गंध दे

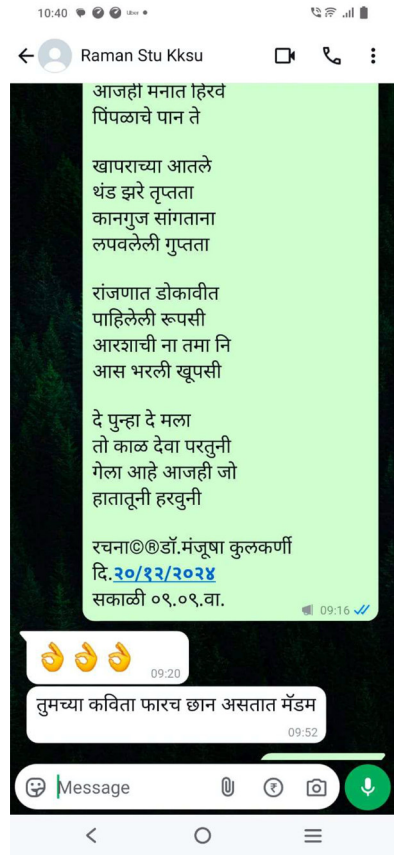
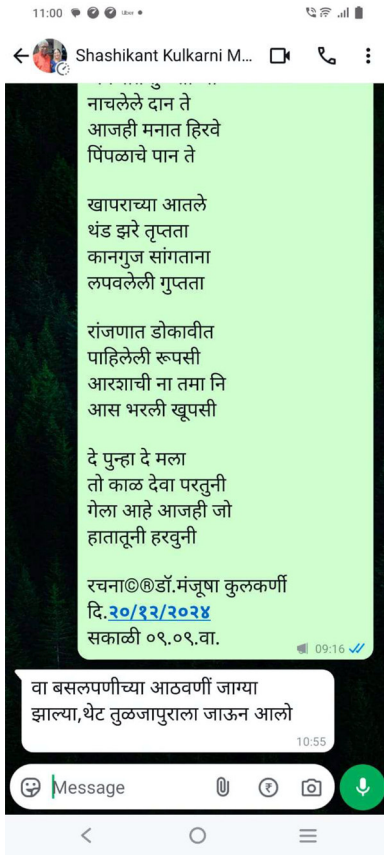
देवळीत ठेवलेल्या
पणतीचा उजेड मी
दारावरल्या ओसरीचा
आसरा नि वेड मी

खापराच्या आतले
थंड झरे तृप्तता
कानगुज सांगताना
लपवलेली गुप्तता

रांजणात डोकावीत
पाहिलेली रूपसी
आरशाची ना तमा नि
आस भरली खूपसी

दे पुन्हा दे मला
तो काळ देवा परतुनी
गेला आहे आजही जो
हातातूनी हरवुनी

दि.२०/१२/२०२४
सकाळी ०९.०९.वा.

(२)
कृष्ण सख्याशी उन्मन

राधेश्याम मुरारी
तुझी आस असे न्यारी
युगे लोटती अनंत
तुझे नाम जीवा तारी

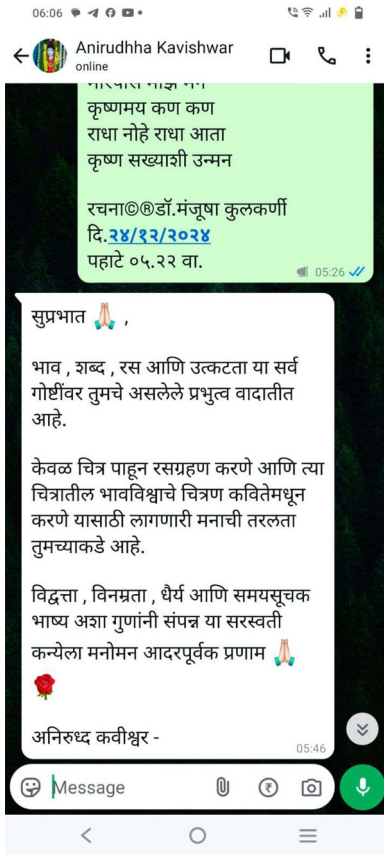
तुझ्यापायी वाहिलेले
पंचप्राण राहिलेले
राधाकृष्ण प्रीतरंग
जगताने पाहिलेले

लोचनात चित्र तुझे
वेणू स्वर कानी गाजे
कुणी हृदय ऐकता
कृष्ण कृष्ण ऐसे वाजे

छवी मनमोहनाची
भावरीत जीवनाची
उमटून ये सहजी
हास्य लकेर ओठीची

मोरपीस माझे मन
कृष्णमय कण कण
राधा नोहे राधा आता
कृष्ण सख्याशी उन्मन

दि. २४/१२/२०२४
पहाटे ०५.२२ वा.

(३)

शब्दांचं पहावं शब्दोळं

गाठ मारून होतंय गाठोडं
वाट लावून करणं वाटोळं
वेटोळ्या वेटोळ्यांचं वेटोळं
दाटून येतंय ते दाटोळं

काट काट काटतंय काटोळं
झोपायला लागतंय खाटोळं
पाण्यात चाटुंचं चाटोळं
काय काय छाटतंय छाटोळं

जाता जाईना जातोळं
दात्र्या दात्र्यांचं दातोळं
नात्या नात्यांचा गुंता नातोळं
पातळ पातळ पातोळं

फाटकं तुटकं फाटोळं
बेटा बेटांची गर्दी बेटोळं
माती माती न ढेकळं मातोळं
गाढवाचं लाथांचं लाथोळं

अशा शब्दांचं पहावं शब्दोळं
मोहा मोहाचं पडतंय मोहोळं
भावभावनांचं भावनिक भावोळं
किती जल्मांचं जगणं जगोळं

दि.२६/१२/२०२४

रात्री १०.४३ वा.

तू असा दिसलास कोठे
गंध कोशी भासते ती
तुज आडूनी मोहिनीशी
प्रियतमा मम हासते की

(४)

जुळती रे कैसी ही नाती

सांग वेड्या मोगच्याला
दरवळू नको सांजसमयी
भेटीलागी आस जीवा
कळवळू नको शांत समयी

तीऽ तिथे बघ दूर आहे
पापणीला पूर आहे
भावनांनी जड झाला
आज माझा ऊर आहे

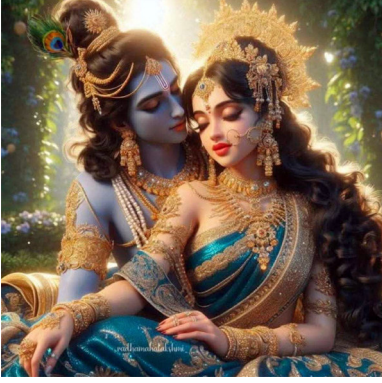
मी अनावर भान नाही
ओळखीचे सूर काही
त्या तिथे तू दूरदेशी
जळती पणती एक पाही

आसवांचे थेंब मोती
ओघळून सरितेस जाती
सागराच्या ओढीलागी
जुळती रे कैसी ही नाती

दि.२९/१२/२०२४

र ०९.२१ वा.

(५)

श्रीरंग माझा आकळे

पारदर्शी काळजाची
प्रीत बिंबली पहा
त्या तिथे निशेस
शशीने अलगदशी चुंबिली पहा

त्या नदीच्या ओघळातून
वाहणाऱ्या झुळझुळ्या
लहरी उठती आणि
वाटती जणू जलराणीच्या कळ्या

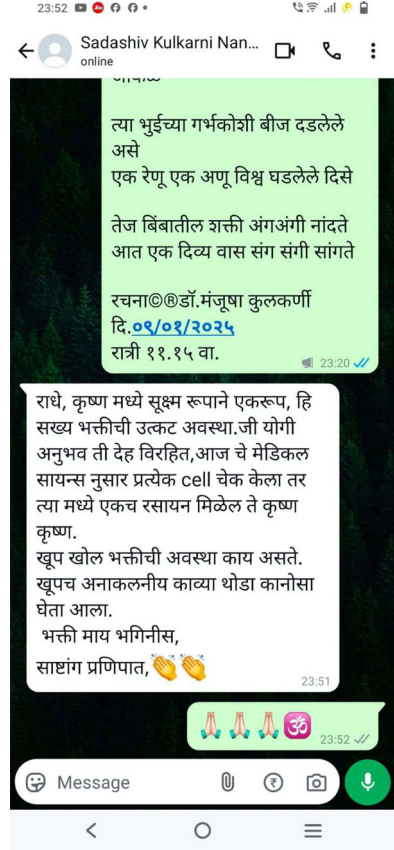
तू नभातून केशराचे
कोण फुलवी हो मळे
रंग सारे सांडताना....
श्रीरंग माझा आकळे

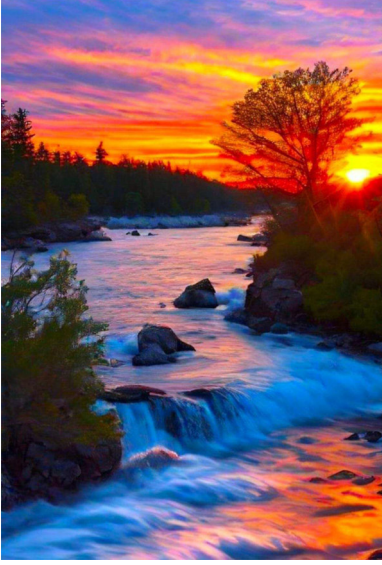
त्या भुईच्या गर्भकोशी
बीज दडलेले असे
एक रेणू एक अणू
विश्व घडलेले दिसे

तेज बिंबातील शक्ती
अंगअंगी नांदते
आत एक दिव्य वास
संग संगी सांगते

दि.०९/०१/२०२५

रात्री ११.१५ वा.

(६)

फुलाफुलांवर पडोत पाय

असे वाहणे असे उगवणे असे
लकाकणे जमेल काय
असे राहणे असेच जगणे
असे चमकणे जमेल काय

कुणी कुणाच्या साठी झुरणे
विनाकारणी जमेल काय
जळून कापूर जैसे उरणे
तरीही हासणे जमेल काय

चंदन संपून जाते उगळून
तरीही सुगंधी जीवन काय
दवबिंदूंचे क्षणात मोती
त्यात मना हे अडकून जाय

रंग कोणते आले नशिबी
सुरंगीत सूर नाहतील काय
ढगात गोळा थेंब धरेवर
नद्या खळखळू वाहतील काय

काटे कितीही असतील तरीही
फुलाफुलांवर पडोत पाय
दुःख मनीचे हवेत वेडे
झणी उडूनी जाईल काय

दि.०८/०१/२०२५
रात्री १०.३० वा.

(७)

तुझे हळवेसे माझे होणे

कातर कातर अधरांवरती
साजन स्पर्शाची शेवंती
थरथर नवथर मीलन राती
बुजरी सखी का ती लाजवंती

नव्या नवेल्या अधीर वेळा
वाट पाहणे जीवास चाळा
नजर भेटली तरीही वाटे
साजन जवळी जवळी आला

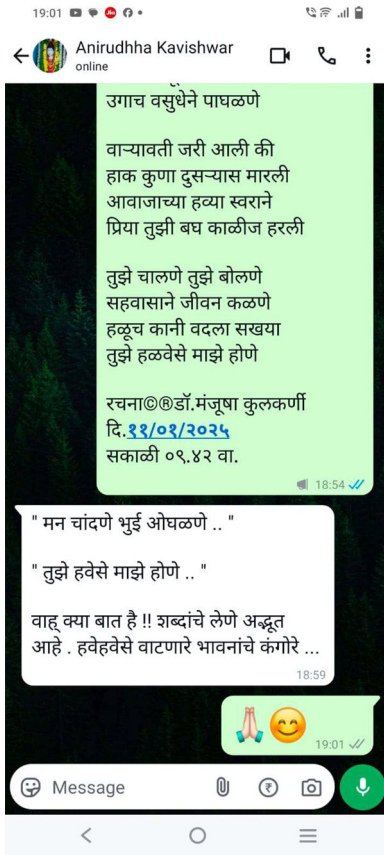
श्वासांवरती गंध पेरणे
मंद चांदणे भुई ओघळणे
नभात पाहून निशाकराला
उगाच वसुधेने पाघळणे

वाच्यावती जरी आली की
हाक कुणा दुसऱ्यास मारली
आवाजाच्या हव्या स्वराने
प्रिया तुझी बघ काळीज हरली

तुझे चालणे तुझे बोलणे
सहवासाने जीवन कळणे
हळूच कानी वदला सखया
तुझे हळवेसे माझे होणे

दि.११/०१/२०२५

सकाळी ०९.४२ वा.

(८)

जन्म माझा शब्द वेडा

कोणत्या शब्दात मांडू
भावनांचे हे पिसारे
मोर खुलतो नाचतो अन
हृदयी उठती हे धुमारे

शब्द माझे मित्र तरीही
शब्द कुंठित कधीतरी
शब्द बोलून सांगतात नि
मौन धरती कधीतरी

शब्द येती संगतीला
म्हणून शब्दांची परी
शब्द माझे सोबती अन्
साथ देती ते खरी

शब्द शब्दांच्या खुणांना
शब्द होऊन मांडते
शब्द बनूनी रुधिर वाहती
शब्द सुरभी सांडते

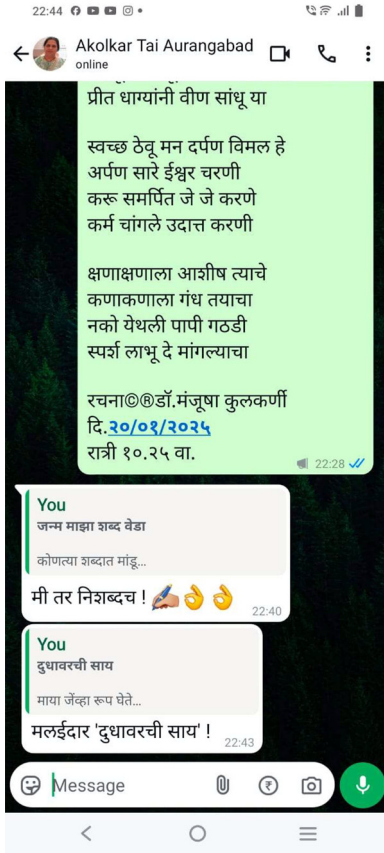
शब्द वेडे की शहाणे
शब्द लाटा की तराणे
शब्द माझी स्पंदने अन्
शब्द शब्दांचेच गाणे

आज माझे शब्द घे तू
ऐकुनी कवितेतले
शब्द माझे सार व्हावे
येथले अन तेथले

जन्म माझा शब्द वेडा
शब्द मोगरी केवडा
शब्द दे आधार मजला
शब्द हृदया एवढा

दि.१८/०१/२०२५

रात्री १०.४७ वा.

(९)
दुधावरची साय

माया जेव्हा रूप घेते
साकारते माय
तिच्या वात्सल्याचे स्तन्य
दुधावरची साय

वासराच्या ओढीलागी
हंबरते गाय
तिचे मूक काळीज हे
दुधावरची साय

घरट्यात पिल्लं
चोचीमध्ये दाणा जाय
पक्षिणीचे प्रेम होई
दुधावरची साय

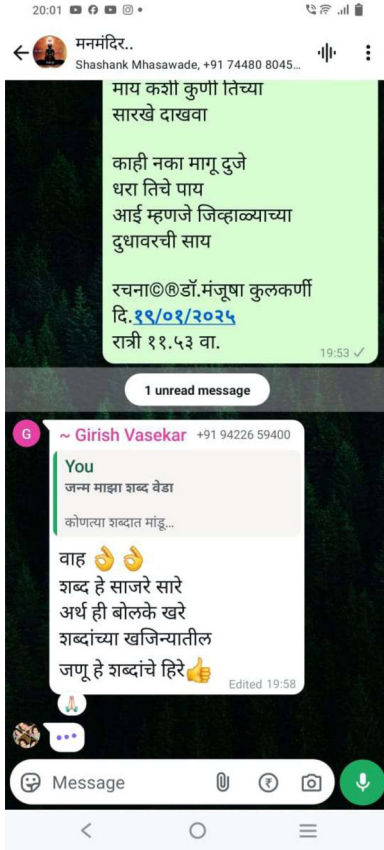
कासवीच्या नजरेनं
पिल्लं वाढताय
पोसते ती पाहताना
दुधावरची साय

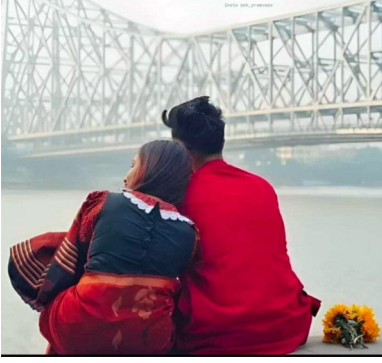
ऋण कसे फेडणार
दुधाचे कोणी
अमृताची ठेव आई
ठेव संभाळोनी

सायीसाठी दूध मंद
आचेवर तापवा
माय कशी कुणी तिच्या
सारखे दाखवा

काही नका मागू दुजे
धरा तिचे पाय
आई म्हणजे जिवाळ्याच्या
दुधावरची साय

दि.१९/०१/२०२५
रात्री ११.५३ वा.

(१०)
साथ जन्माची सात जन्म दे

फुलासारखे जपशील मजला
काय अधिक मागणे
मनात कायम ठेव सख्या तू
प्रीत माझी सांगणे

बांधून घेईन सेतू किती मी
तुला मला सांधण्या
अविचल राहील प्रेम आपुले
अढळ जणु चांदण्या

असा दिलासा वाटे मजला
वाट तुझ्यासवे चालून
साथ जन्माची सात जन्म दे
पुन्हा माझ्यावर भाळून

भाळी लिहिल्या संचित ओळी
त्यात तुझे रे नाव
मनात माझ्या तुझ्याविना ना
कुठला वसतो गाव

क्षणाक्षणाला हवीहवीशी
तुझी कामिनी होईन
जणू सावली तशी सोबती
सदैव राजा राहीन

एक वचन दे मनापासुनी
मनी मला तु स्मरूनी
नित्य चालशील सोबत माझ्या
कर हा हाती धरूनी

दि. १४/०२/२०२५
सकाळी ०८.३९ वा.

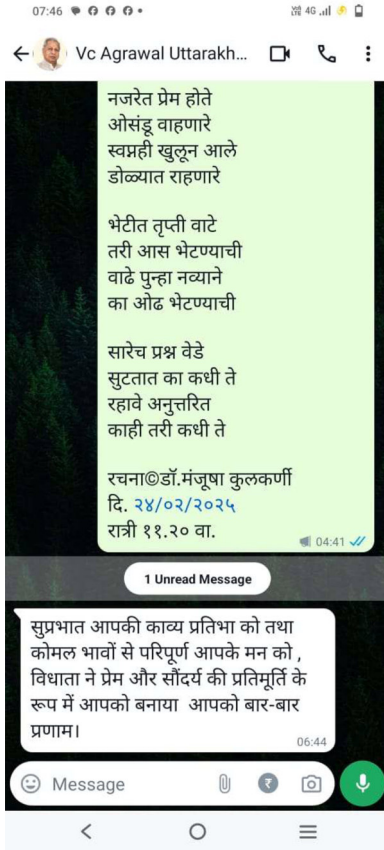

(११)
सारेच प्रश्न वेडे

जाणून घ्यायचे ना
आता पुन्हा नव्याने
नाते जुळून येते
आता पुन्हा नव्याने
संवाद साधताना
खुलली कळी मनाची
वाटून ओढ गेली
हळव्या मधुर क्षणाची
नजरेत प्रेम होते
ओसंडू वाहणारे
स्वप्नही खुलून आले
डोळ्यात राहणारे

भेटीत तृप्ती वाटे
तरी आस भेटण्याची
वाढे पुन्हा नव्याने
का ओढ भेटण्याची
सारेच प्रश्न वेडे
सुटतात का कधी ते
रहावे अनुत्तरित
काही तरी कधी ते

दि. २४/०२/२०२५
रात्री ११.२० वा.

म्हणून म्हणती लोक सारे
गौरीहर पुजणे भले
लग्न व्हावे तैसे आपुले
सुलग्न शिवसती चांगले

(१२)

शिव शिवानी नित वसो मनी

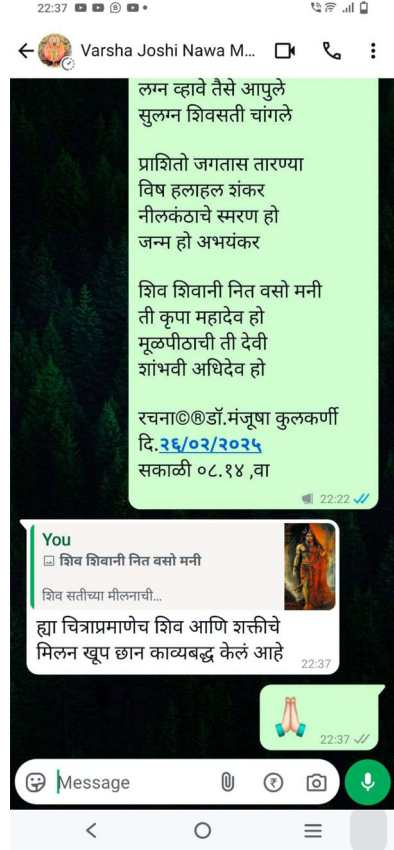
शिव सतीच्या मीलनाची
रात्र ही शिवरात्र ही
अभिन्न दोघे विवाह झाला
रात्र ही शिवरात्र ही

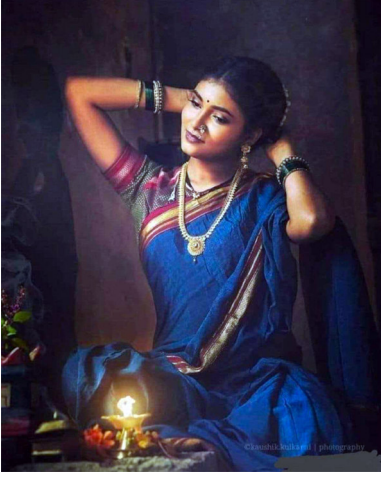
स्थान कैसे उभयतांचे
देह मन एकरंग की
आत्मरूपे एक झाले
शिव शिवा समरंग की

प्राशितो जगतास तारण्या
विष हलाहल शंकर
नीलकंठाचे स्मरण हो
जन्म हो अभयंकर

शिव शिवानी नित वसो मनी
ती कृपा महादेव हो
मूळपीठाची ती देवी
शांभवी अधिदेव हो

दि.२६/०२/२०२५
सकाळी ०८.१४ वा.

(१३)
तिची रेखा दे रे देवा

कसे जमते तुला गं
सदा हासत राहणे
डोळा पाणी ना आणता
नित स्नेहाने पाहणे

वात्सल्याची तू माऊली
माझी आधार साऊली
प्रीत देत जाशी राणी
पदोपदी नि पाऊली

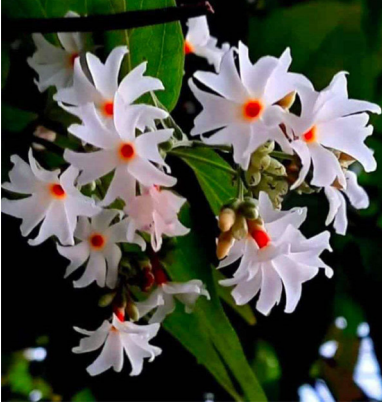
तुझा हात हाती असो
सदोदित सोबतीला
तुझी साथ मला लाभो
जन्मोजन्मी संगतीला

तुला पाहतो न जेव्हा
माझा मीच मला लाभे
आत वेणू वाजते नि
मदनाचा सूर गाजे

अशी असावी सोबती
सखी जन्माची साथी
तिची रेखा दे रे देवा
झळाळती एक माथी

दि.२८/०२/२०२५
रात्री ११.४८ वा.

(१४)

पारिजातका अभिजातका

पारिजातके कोमल लतिके
वृक्ष म्हणू तुज कसे
पुष्प सुकोमल अंग मुलायम
स्पर्श रेशमी जसे

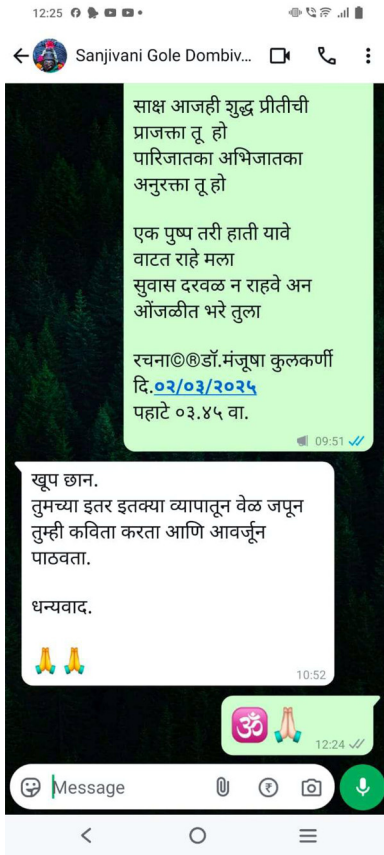
रंग शुभ्र अन देठ केसरी
गंध परिमळे उरी
स्वर्ग उतरला कृष्ण स्पर्शाने
अलगदसा भूवरी

किती कौतुके पाहे भामा
ओघळशी शेजारी
रुखिमणी झाली कृतार्थ जेव्हा
पावतसे श्रीहरी

साक्ष आजही शुद्ध प्रीतीची
प्राजक्ता तू हो
पारिजातका अभिजातका
अनुरक्ता तू हो

एक पुष्प तरी हाती यावे
वाटत राहे मला
सुवास दरवळ न राहवे अन
ओंजळीत भरे तुला

दि.०२/०३/२०२५
पहाटे ०३.४५ वा.

(१५)
प्रीतीचा झरा

प्रीतीचा झरा वाहू दे जरा
न आटता झुळझुळ पाझरा
असू दे ओलावा मनात सखया
भाव प्रेम अनमोल गरा

कुठेतरी सुरुवात छोटीशी
रूप घेत राहील विशाल
जिवंत असल्या अनुरागाच्या
खुणा मोहवीत नेशी खुशाल

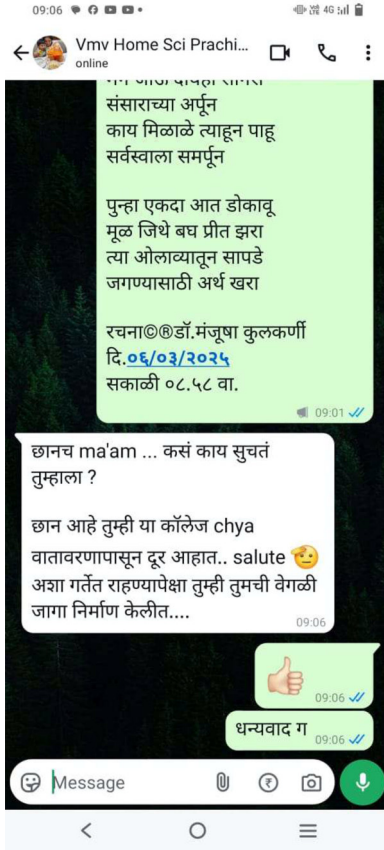
उथळ नसे परि खोल पाळेमुळे
जपणे अंतःकरणाला
झरा ओढा वाढवील आपसुक
क्षण सुंदर मग स्मरणाला

रूप घेऊनी सरितेची ही
रीत प्रीत अवखळते पहा
तुडुंब भरल्या तटिनी काठी
लावण्याची बेटे अहा !

मग जाऊ दोघेही सागरा
संसाराच्या अर्पून
काय मिळाळे त्याहून पाहू
सर्वस्वाला समर्पून

पुन्हा एकदा आत डोकावू
मूळ जिथे बघ प्रीत झरा
त्या ओलाव्यातून सापडे
जगण्यासाठी अर्थ खरा

दि.०६/०३/२०२५
सकाळी ०८.५८ वा.

(१६)

तुझे रंग माझेच वाटून जाती

तुझे रंग माझेच वाटून जाती
तू उडुनी कुठे जाशी सुंदरशा मित्रा
मला वाटे माझ्यापुढे कोणी नाही
प्रत्येकजण माझ्या दराऱ्याने भित्रा

छटा तुझ्या नि माझ्या सारख्या
जीव इवलुसा परी तुझा
तुला पाहता वाटे उडावे
रूपरंग तुजसम व्हावा माझा

जरी जंगली राजासम मी
तूच खरा स्वच्छंदी बरं
कुठे वाटते तिथे उडावे
मधु पिऊनी गोड जगणे खरं

कुणाच्या तरी जीवावर उठुनी
भरतो पोट मी मांसाहारी
तू न मारतो कधीही कुणाला
तू तर मनमुक्त विहारी

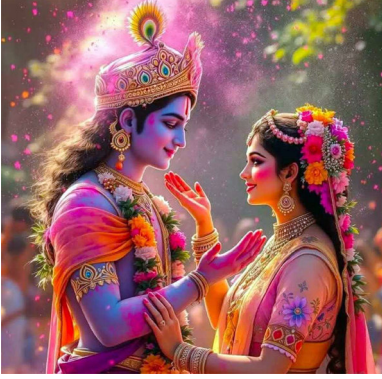
किती रे जगतोस मोजके दिवस
जगणे सुंदर किती गोडवे
असावेत बघ दुवे काहीसे
परस्परांना जोड जोडवे

असे वाटते पहात रहावे
रूप तुझे मी मनी साठवून
उन्हा कधीतरी स्वप्नी उडावे
तुला एकटा असता आठवून

दि.११/०३/२०२५

रात्री ११.३९ वा.

(१७)

रंग तुझा लागला राधे

असा रंग मज अंगावरती

तुझा लागला राधे

कृष्ण कृष्ण ना राहिला आता

प्रेम गणित हे साधे

रंग रंगला तुझ्यासवे हा

श्रीरंगही रंगातून

एक वेगळा रंग लाभला

प्रिये तुझ्या संगतातून

जीवन झाले सुरेल संगीत

सुरम्य सुगम्य सुंदर

सुरंगीत हे चित्र देखणे

रंगीत सारे अंबर

धरती बुडाली रंगांमध्ये

अशी पंचमी आली

पाने फुले अन झाडे वेली

राधा रंगी न्हाली

युगयुग गेली उलटून तरीही

राधा श्याम हे नाते

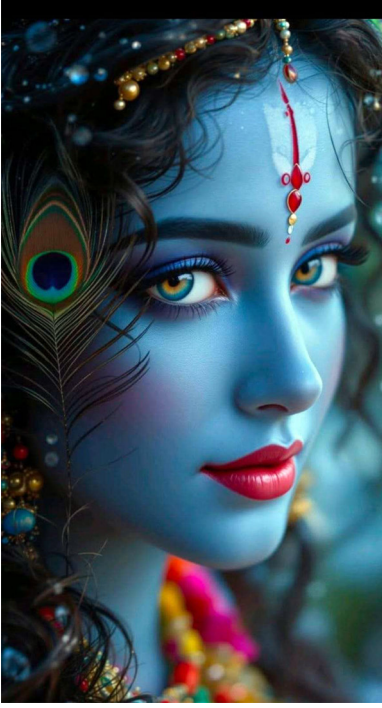
आजही वेणू वृंदावनी पहा

युगल गीत हे गाते

दि.१४/०३/२०२५

सकाळी ११.३९ वा.

तिलक तुझ्या बघ भाळी शोभतो
भाग्य उजळते माझे
मूर्त तुझ्या देखण्या किती अन
हृदयी कान्हा तूच विराजे

(१८)
कृष्णमुरारी नजर ही प्यारी

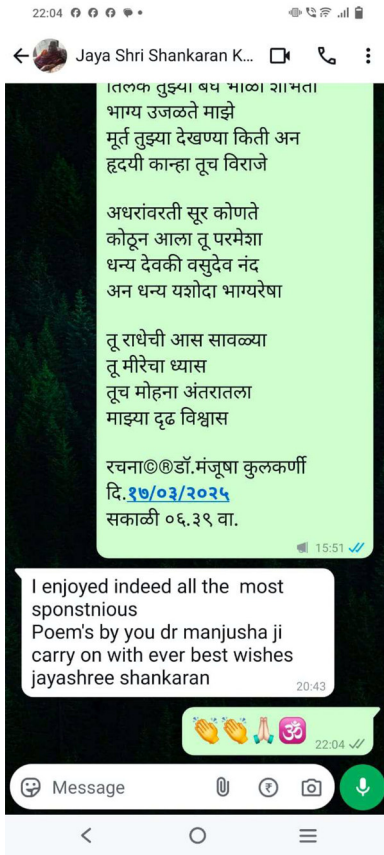
कृष्णमुरारी नजर ही प्यारी
अशीच राहो मजवरी
आशीष लाभो तुझे अनन्यसे
स्वर्ग लाभे मज याच भूवरी

रंग वेगळे रंग कोणते
रंग तुझे श्रीरंग हरी
स्पर्श आगळे तुझे भासती
मोरपंख येताच करी

अधरांवरती सूर कोणते
कोठून आला तू परमेशा
धन्य देवकी वसुदेव नंद
अन धन्य यशोदा भाग्यरेषा

तू राधेची आस सावळ्या
तू मीरेचा ध्यास
तूच मोहना अंतरातला
माझ्या दृढ विश्वास

दि.१७/०३/२०२५
सकाळी ०६.३९ वा.

(१९)

तुझे माझे नाते, द्वैत की अद्वैत

तुझे माझे नाते इथले की तिथले
द्वैत की अद्वैत कसे सांगू
मन म्हणतं नकोच त्यात अडकू
मनावर एक मोरपीस टांगू

रंग तुझा सावळा नि रंग गोरा माझा
बघणाऱ्याच्या नजरेतले रंग ते
एकरूप होऊन गेलेलो आपण तर
मी सावळी तू गोरा असेच संग ते

यमुनेच्या जळात वेणूच्या सुरात
वृंदावनी काननात तूच तू
राधे राधे जपता जन
मनामनात तूच तू

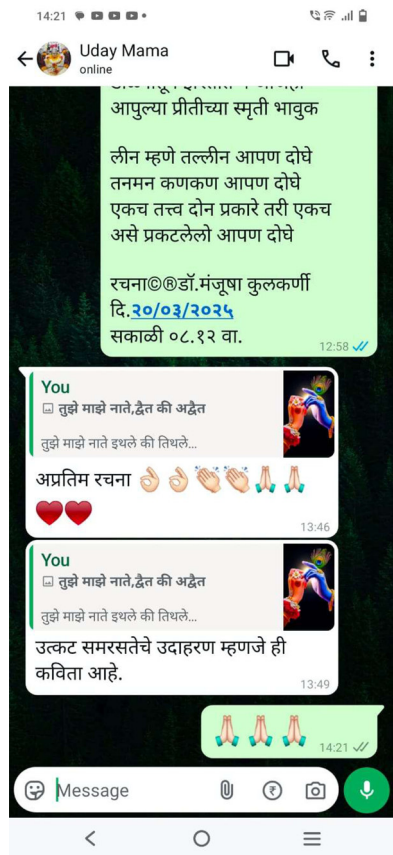
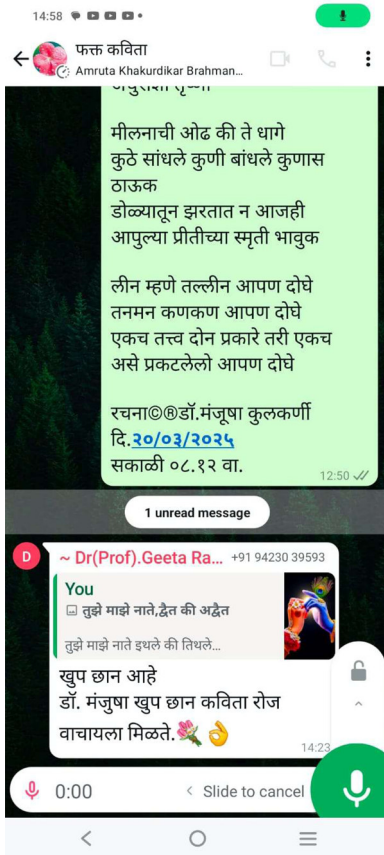
कुणी म्हणतं राधेनं
चोरीला की कृष्णा
कृष्ण म्हणे राधा माझी
अधुरीशी तृष्णा

मीलनाची ओढ की ते धागे
कुठे सांधले कुणी बांधले कुणास ठाऊक
डोळ्यातून झरतात न आजही
आपुल्या प्रीतीच्या स्मृती भावुक

लीन म्हणे तल्लीन आपण दोघे
तनमन कणकण आपण दोघे
एकच तत्त्व दोन प्रकारे तरी एकच
असे प्रकटलेलो आपण दोघे

दि.२०/०३/२०२५

सकाळी ०८.१२ वा.

(२०)
तू सोबती असताना

तू सोबती असताना
चांदणे उन्हाचे होते
गीत एक आपोआप
सारंगी मनाची गाते

तू सोबती असताना
सागरा भरती येते
आकाशाची नदी मग
ओथंबू वाहू पाहते

तू सोबती असताना
मोगन्याचा गंध फळे
भर उन्हाळ्यात सखी
सौख्य काय मज कळे

तू सोबती असताना
गुलमोहराची वाट
प्रीत झरे कलश हा
काळजाचा काठोकाठ

तू सोबती असताना
धुंद धुंद धुंदी एक
तू अशी ये जीवनात
गडदशी भाग्य रेख

दि.२३/०३/२०२५
रात्री १०.४९ वा.

(२१)
आतुर

आतुर
तुझ्या भेटीसाठी
माय बापा विठुराया
कृपा पुण्य माझ्या गाठी

आतुरला
गंध वाटे
तुळशी सुगंध दाटे
जीव शिवा असा गाटे

आतुरल्या
भावना भक्ती भारलेल्या
गाभाऱ्यात मनीच्या देवा
शुद्ध मूर्त देख कोरलेल्या

आतुरली
भक्ती शक्ती
मागण्याची एक युक्ती
देह मन आणि मुक्ती

आतुराने
आज तुला
पाहिले बा डोळाभरा
आत्मरंगी कैवल्याचा झुललेला झुला

दि.२४/०३/२०२५
रात्री ०८.५२ वा.

(२२)

श्याम कुसुम तू मी गंधदाणी

रंग सावळे दलही कोवळे
श्याम कुसुम तू मी गंधदाणी
गभरिशमी प्रीत फुलावी
धुंद राधेची ही छंदगाणी

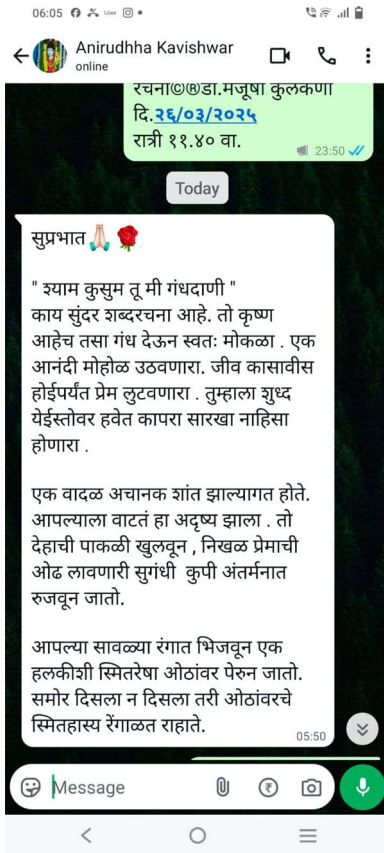
तुझी निळाई मनात भरली
राधा सावळी उरली
जाशी तू जेथें तेथे येईन
राधा सावली ठरली

निळ्या नभातुन मेघश्याम हा
श्याम सावळा राजे
यमुनेच्या लाटांतून आजही
गीत प्रीतीचे गाजे

सांज सावळी रात काजळी
सकाळ श्यामल होते
संध्या समयी आकाशाची
वसुधा प्रेयसी होते

रंग तुझा मी कोरून घेईन
हृदयाच्या पाकळी
स्मित सावळी हसली वेडी
गालावरची खळी

दि.२६/०३/२०२५
रात्री ११.४० वा.

(२३)
दीपमाळ

मनाच्या गाभाऱ्यात
आत्मरंगाची देवता प्रतिष्ठित असावी
अन हृदयमंदिराच्या प्रांगणात
सत्व भावनांची दीपमाळ दिसावी

ही दीपमाळ कणखर कभिन्न पाषाणाची
पण प्रकाशाची उतरंड उरात ठेवणारी
रोज आतून आशेचा पूर
अन उत्सवात दिमाखानं तेवणारी

खुणा राहतील न तिच्या अंगाखांद्यावर
स्नेहतैलाच्या काही तेज काजळीच्या
जनमनात ज्योती राहतील
दीपमाळेच्या पाजळीच्या

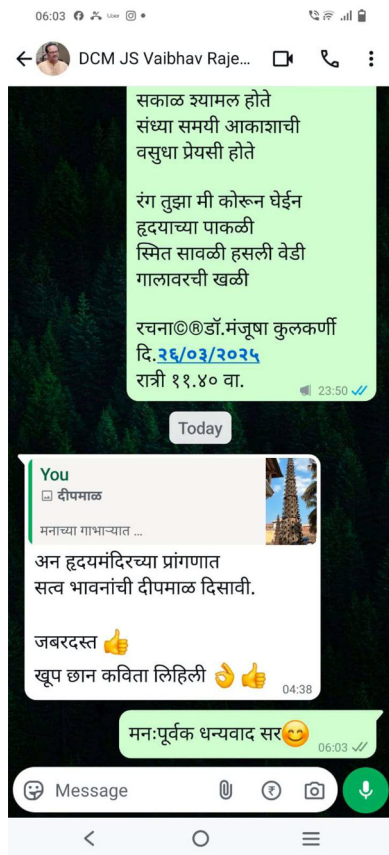
तिला पाहताना
रोजच देवदर्शन व्हावे
तिने आतल्या आत
न उजळताही कृतार्थ रहावे

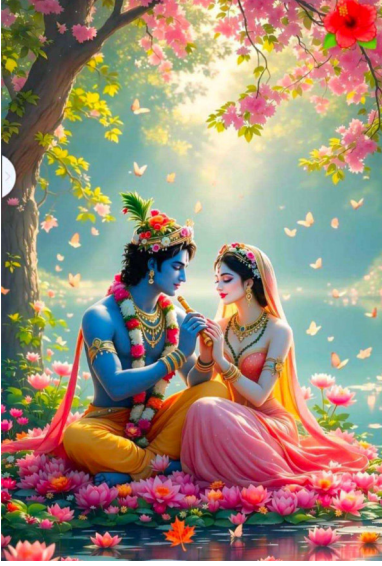
मनमंदिराची खुण अशी
भावनेची दीपमाळ
एक एक दिवा पेटवत
अंधारातही होईल सकाळ

कळसाच्या उंचीची किंवा
कधी थोडी अधिक
आकाशाला गवसणी घालत
बोलते न दीपमाळ शुद्धिक

म्हणूनच देवाच्या आधी
दीपमाळ पहावी
भक्तीभावनेतच खरी
पूर्णता रहावी

दि. २५/०३/२०२५
सकाळी ०९.३२ वा.

(२४)
युगातली दीपिका

चल राधे चल संगे वाजवू
वेणू स्वर मधुराणी
सात सूर ना लाभे आठवा
राधेश्याम कहाणी

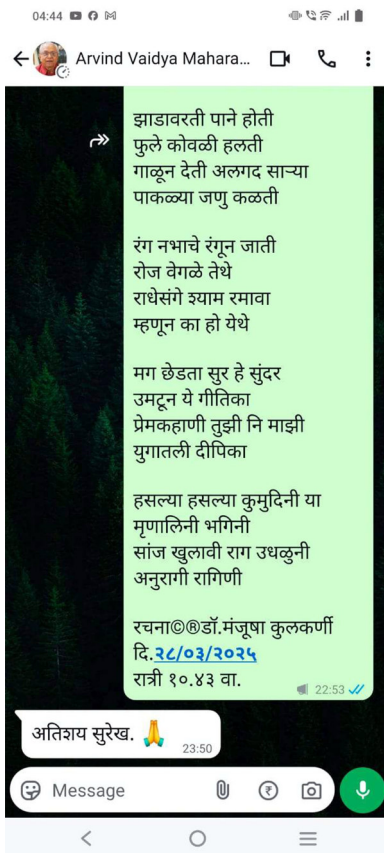
झाडावरती पाने होती
फुले कोवळी हलती
गाळून देती अलगद साऱ्या
पाकळ्या जणु कळती

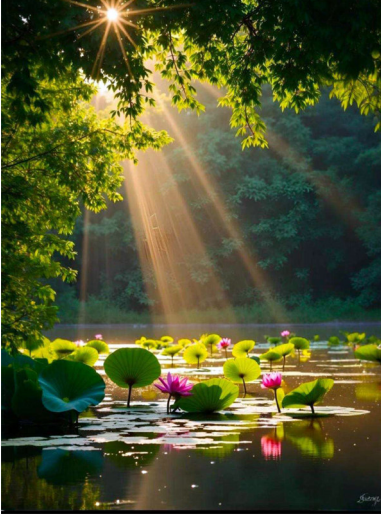
रंग नभाचे रंगून जाती
रोज वेगळे तेथे
राधेसंगे श्याम रमावा
म्हणून का हो येथे

मग छेडता सुर हे सुंदर
उमटून ये गीतिका
प्रेमकहाणी तुझी नि माझी
युगातली दीपिका

हसल्या हसल्या कुमुदिनी या
मृणालिनी भगिनी
सांज खुलावी राग उधळुनी
अनुरागी रागिणी

दि.२८/०३/२०२५
रात्री १०.४३ वा.

(२५)

सत्कर्माची मृणाल दांडी

पद्म विकासित किरणे पडता
दिवाकराची जेंव्हा
मनात उमलून येते कमलिनी
स्मित हासते तेंव्हा

असली जळात ती जरी बुडाली
तरी कोरडी दले का
कशी अनामिक नांदी सुखाची
रोज सकाळी मिळे का

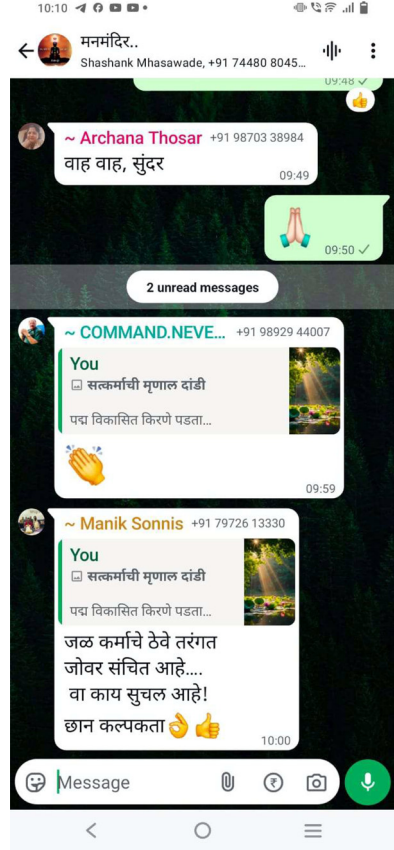
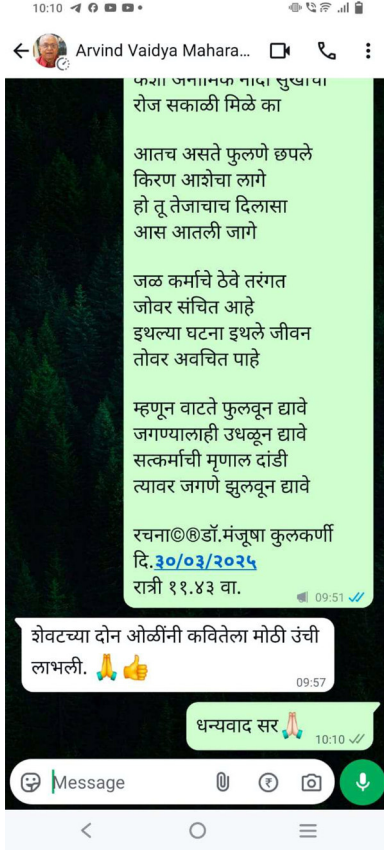
आतच असते फुलणे छपले
किरण आशेचा लागे
हो तू तेजाचाच दिलासा
आस आतली जागे

जळ कर्माचे ठेवे तरंगत
जोवर संचित आहे
इथल्या घटना इथले जीवन
तोवर अवचित पाहे

म्हणून वाटते फुलवून द्यावे
जगण्यालाही उधळून द्यावे
सत्कर्माची मृणाल दांडी
त्यावर जगणे झुलवून द्यावे

दि.३०/०३/२०२५

रात्री ११.४३ वा.

(२६)
नाते भासे अनोळखी

ज्यासाठी तुटले काळीज कधी
ते नाते भासे अनोळखी
कसे विसरती लोक क्षणातच
ऋणानुबंध नि त्या ओळखी

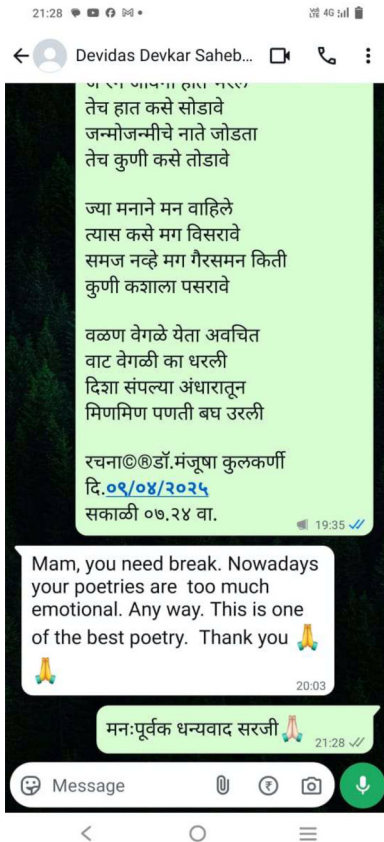
जे सर्वस्वाचे दान होते कधी
आता नवखे का व्हावे
कुणी कधीतरी किती साहले
सहजी विसरून का जावे

जे रंग जीवनी होते भरले
तेच हात कसे सोडावे
जन्मोजन्मीचे नाते जोडता
तेच कुणी कसे तोडावे

ज्या मनाने मन वाहिले
त्यास कसे मग विसरावे
समज नव्हे मग गैरसमन किती
कुणी कशाला पसरावे

वळण वेगळे येता अवचित
वाट वेगळी का धरली
दिशा संपल्या अंधारातून
मिणमिण पणती बघ उरली

दि.०९/०४/२०२५
सकाळी ०७.२४ वा.

(२७)

घे पदरी तुझ्या

आई तुझ्या पदराचे मोल ना कधी
उन्हं किती तापली पण झळा ना कधी

जन्मलो नि पदरात अमृताचा पान्हा
तूच जीवनाचा रस पाजविला तान्हा

नीज तुझ्या पदरात शांतसी झाली
ऋतू बदलती तशी पदरी निमाली

उन्हाळ्यात ताप गेला हवा दे पदर
सावलीचे छत होई आईचा पदर

पावसाळ्यातुन झाली छत्री पदर
हिवाळ्यात ऊब देतो वात्सल्य पदर

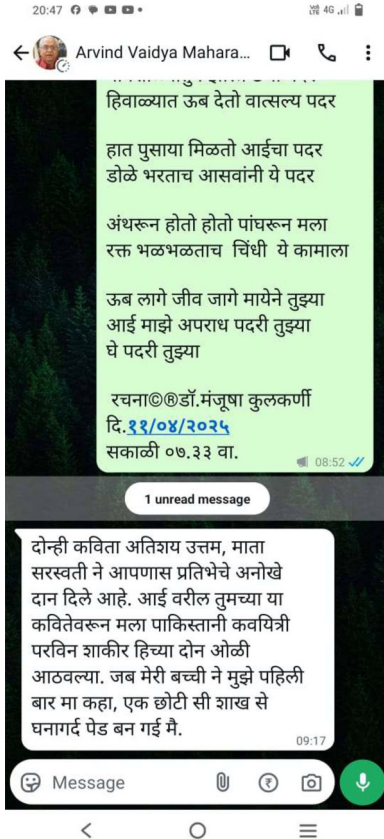
हात पुसाया मिळतो आईचा पदर
डोळे भरताच आसवांनी ये पदर

अंथरून होतो होतो पांघरून मला
रक्त भळभळताच चिंधी ये कामाला

ऊब लागे जीव जागे मायेने तुझ्या
आई माझे अपराध पदरी तुझ्या
घे पदरी तुझ्या

दि.११/०४/२०२५

सकाळी ०७.३३ वा.

(२८)

नमो शारदे वाग्चत्वारी

नमो शारदे वाग्चत्वारी

तू वाणी स्वामिनी

शब्दरूप तू सबाह्य अंतरी

नित्य अर्थगामिनी

वीणा वादन ऐकून स्वर्गीय

सूर दिगंती प्रकटले

सप्तसुरांच्या निनादातुनी

रम्य संगीत उमटले

श्वेतवसन तू धरिले धरिली

शुभ्र तेजोमय कांती

सृष्टीमध्ये ध्वनी प्रदाने

झाली जणू गे क्रांती

तू विद्यांची अधि सम्राज्ञी

कला उगमिनी तू

तूच सकल माते बुद्धीची

प्रेरक गामिनी तू

तुझ्या कृपेने सूर स्वरांची

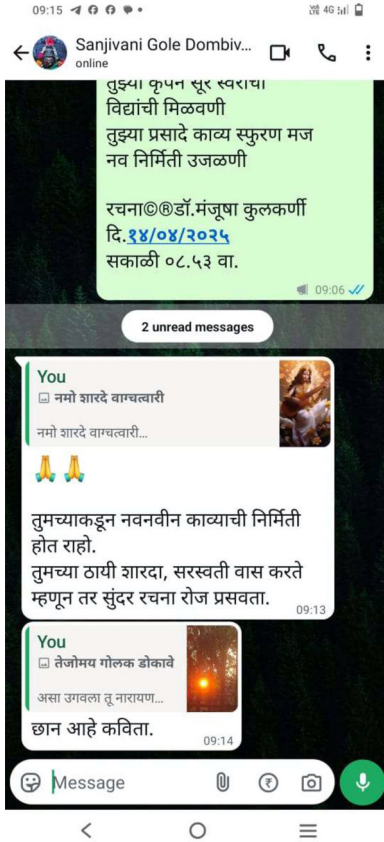
विद्यांची मिळवणी

तुझ्या प्रसादे काव्य स्फुरण मज

नव निर्मिती उजळणी

दि.१४/०४/२०२५

सकाळी ०८.५३ वा.

(२९)

तेजोमय गोलक डोकावे

असा उगवला तू नारायण
जीवन नव दिधले
प्रकाश ऊर्जा देवस्वरूप तू
दृगोचर झाले

झाडाझाडातून तेजोमय
गोलक डोकावे
दिवसभराच्या उत्साहाचे
गमक हे फोफावे

तुला पाहता जगावे असे
रोज नवे वाटे
अंधाराचे निराशेचेही
जाळे त्वरित की फिटे

दैव उगवते तुझ्याच रूपे
स्वर्णमयी कांती
शिकवण देतो तू देवा करा
नियतसी भ्रमंती

तुझ्यासारखे कर्म घडावे
तेज पसरता यावे
सद्कर्मनि तम सारे बघ
दूर सारता यावे

दि.१३/०४/२०२५
सकाळी ०८.४२ वा.

(३०)
वेदनेचे आभाळ

ढग जमतात दुःखाचे
उदासीचा वारा सुटतो
कोंडलेल्या भावनांचा
आवेगात बांध फुटतो

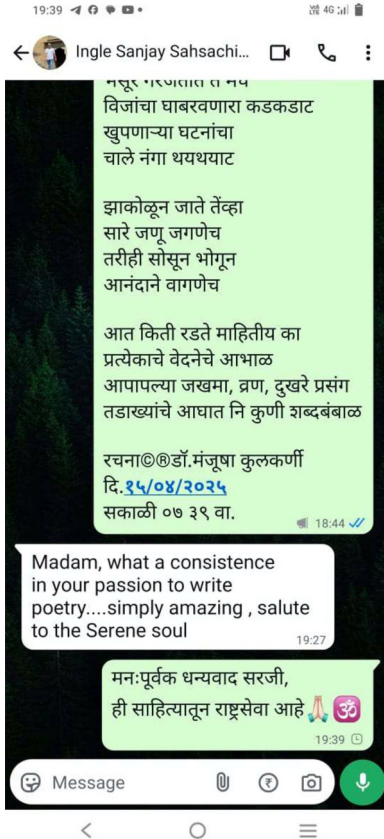
कसे थांबवावे त्याचे बरसणे
खोल त्याची आर्तता
कुठल्या तरी तीव्र जखमांची
हमसून रडण्यातली पूर्तता

भेसूर गरजतात ते मेघ
विजांचा घाबरवणारा कडकडाट
खुपणाऱ्या घटनांचा
चाले नंगा थयथयाट

झाकोळून जाते तेंव्हा
सारे जणू जगणेच
तरीही सोसून भोगून
आनंदाने वागणेच

आत किती रडते माहितीय का
प्रत्येकाचे वेदनेचे आभाळ
आपापल्या जखमा, व्रण, दुखरे प्रसंग
तडाख्यांचे आघात नि कुणी शब्दबंबाळ

दि.१५/०४/२०२५
सकाळी ०७ ३९ वा.

(३१)

मन उगाच होतं हळवं

मन उगाच होतं हळवं
डोळ्यातून आसू गळती
कधी कुणी बोलले काही
ते अर्थ खोलवर कळती

हळव्याच भावना वेड्या
बांधावर दुसपुस करती
काळीज भात्याच्या संगे
त्या श्वास दडपले भरती

हळवेपण वेडे वाटे
ते वाट रोखते जगता
लपवावे कसे किती मी
रडू कोसळता पण जगता

हळव्याच फुलांच्या कोशी
हळवेच गंध दरवळती
ते सुगंध हळवे होती
जे भाव मनासी फळती

मी आत खोलवर रुजते
मी चिंब हळवीशी भिजते
हळव्या हृदयाच्या काठी
हळवेपणास नित पुजते

दि.१६/०४/२०२५

रात्री ११.२८ वा.

(३२)

माझे सुखाचे चांदणे होशील

वाटलं मला आता तू
माझे सुखाचे चांदणे होशील
किती अंधाऱ्या राती नंतर
आल्हादाची गाणी गाशील

दैवदत्त अमावस्येच्या
खाईत गर्द दुःखाच्या
आयुष्य मज होरपळले रे
वाटा दावशील सुखाच्या

देईन तुला ऊन साहून
आजही सावलीच दाट
भावसरिता ओथंबलेली
आसुसलेला तिचा काठ

कुठेतरी मनामध्ये
पौर्णिमा उजळली आहे
चांदण्याच्या वाटेवरती
स्वप्नवेली फळली आहे

तुला कळेल का कोणास ठाऊक
चांदण्याचा चंद्र होणं
दुःख माझे दूर नेता
ग्रीष्म दाह मंद्र होणं

दि.१८/०४/२०२५
सकाळी ०७.११ वा.

(३३)

हृदयात राहता चाफा

मनातल्या चाफ्याला
दरवळायला सांगा न
ऋतू कोणताही असू द्या
कळीस फूल व्हायला सांगा न

कधी पहाड लाभे कणखर
रुजण्यास रोपटे आत
कधी मऊशार भूमीच्या
आतून कोंब रुजतात

ना गंध चाफ्याला मिळतो
एक सोनचाफा अपवाद
किती सोसत जातो चाफा
कठीण लोकापवाद

ते गुच्छ काही बोलतात
परी उंच राहतो चाफा
मन गुंतून जाता तेथे
मग हळूच बोले चाफा

कुणी कधीच दखल ना घेती
तरी फुलवून द्यावा चाफा
आत एक कहाणी होईल
हृदयात राहता चाफा

दि.१७/०४/२०२५

रात्री ११.५९ वा.

(३४)

तूच मनाचा दिलासा

माझ्या परसात वेली
वेलीवर आल्या कळ्या
कळ्या डुलल्या वाऱ्याशी
वाऱ्याशी हा गंध गेला

गेला रानात वनात
वनात नि काननात
काननात कोण राहे
राहे राजस मनात

मनात काही आहे
आहे सांगायचे तुला
तुला कळणार कधी
कधी प्रीतगंध माझा

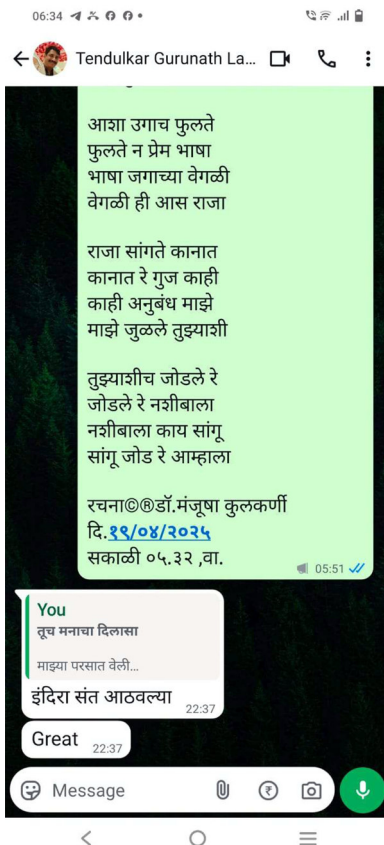
माझा प्रियतम तूच
तूच मनाचा दिलासा
दिलासा हा लाभतो ना
ना रे तुजवीण आशा

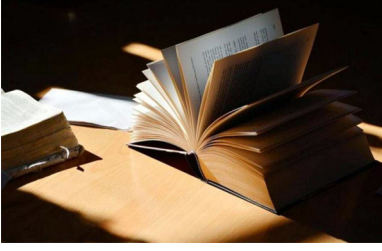
आशा उगाच फुलते
फुलते न प्रेम भाषा
भाषा जगाच्या वेगळी
वेगळी ही आस राजा

राजा सांगते कानात
कानात रे गुज काही
काही अनुबंध माझे
माझे जुळले तुझ्याशी

तुझ्याशीच जोडले रे
जोडले रे नशीबाला
नशीबाला काय सांगू
सांगू जोड रे आम्हाला

दि.१९/०४/२०२५
सकाळी ०५.३२ वा.

(३५)

एक पुस्तक घडविताना

एक पुस्तक घडविताना
अनंत शब्द खर्ची घालावे लागतात
जगण्याच्या पुस्तकात तर
अगणित क्षणांचे अनुभव वागतात

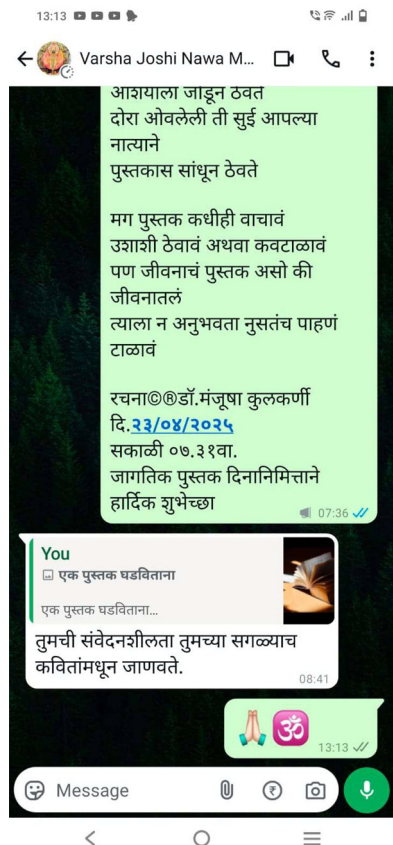
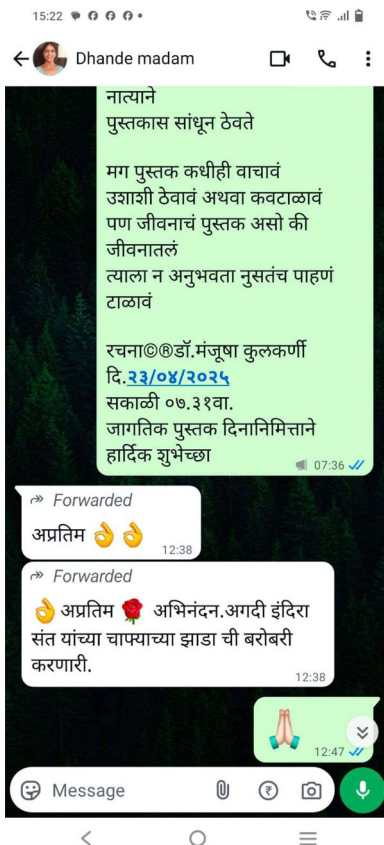
एक एक पान जेंव्हा
काहीतरी सांगू पाहतं
कधी बेबंद धावणारं आयुष्य
मग आनंदाने थांबू लागतं

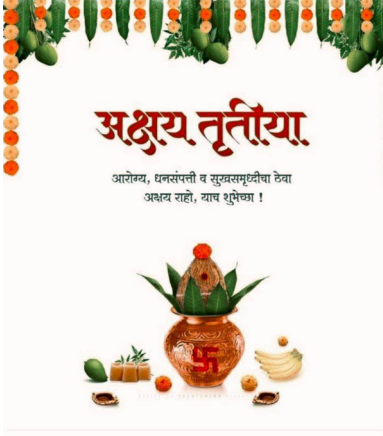
शब्दशब्दात अंतर नसतंच मुळी
अर्थ सगळे सोबत येतात
दिसणाऱ्या अर्थापेक्षा सखोल गावी
शब्दच तर घेऊन जातात

पुस्तकाची बांधणी पुस्तकाच्या
आशयाला जोडून ठेवते
दोरा ओवलेली ती सुई आपल्या नात्याने
पुस्तकास सांधून ठेवते

मग पुस्तक कधीही वाचावं
उशाशी ठेवावं अथवा कवटाळावं
पण जीवनाचं पुस्तक असो की जीवनातलं
त्याला न अनुभवता नुसतंच पाहणं टाळावं

दि. २३/०४/२०२५
सकाळी ०७.३१ वा.

(३६)

अक्षय असू दे देवा

अक्षय काय असू दे देवा,
अक्षय असू दे भक्ती
अंगामध्ये शेवटपर्यंत
सळसळणारी शक्ती

अक्षय माझे विचार सुंदर
अक्षय असू दे नीती
अक्षय माझ्या कंठामधल्या
प्रेमळ मधुरा गीती

अक्षय राहो शेते डवरली
अक्षय कणकण धान्य
अक्षय माझे सुख भरलेले
देणे तुझे मज मान्य

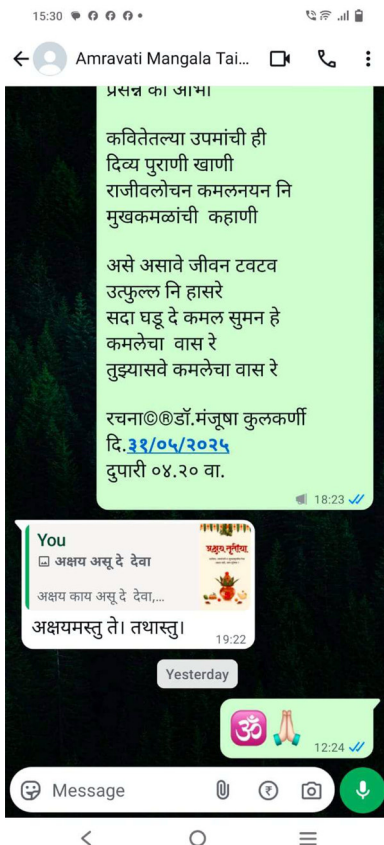
अक्षय असू दे घरी संतती
हृदयी अक्षय प्रीत
तूच असावा मनमंदिरी बघ
चुको जन्माची रीत

अक्षय माझी शब्द संपदा
अक्षय कविता माझी
अक्षय राहो कृपा शारदा
देशसेवाही माझी

दि.३०/०४/२०२५

सकाळी ०७.३१ वा.

अक्षयतृतीयेनिमित्त हार्दिक शुभेच्छा

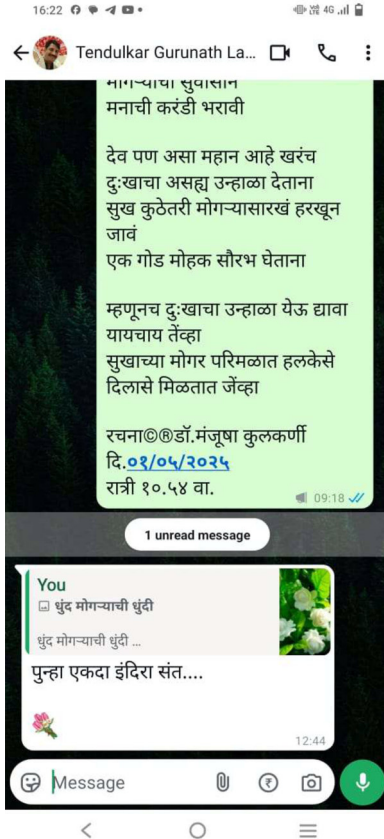

(३७)
धुंद मोगन्याची धुंदी

धुंद मोगन्याची धुंदी
काही उत्तरच नाही
भर उन्हाळ्यातली सुगंधी पर्वणी
काही सरतच नाही
इकडे वाढताना उन्हाच्या झळा,
जीवाची काहिली होते
तेवढ्यात एक झुळूक मोगन्याचा
सुरभित चिंब होऊन येते
मग उन्हाचा त्रास म्हणत
कटकट करावी की
मोगन्याचा सुवासाने
मनाची करंडी भरावी

देव पण असा महान आहे खरंच
दुःखाचा असह्य उन्हाळा देताना
सुख कुठेतरी मोगन्यासारखं हरखून जावं
एक गोड मोहक सौरभ घेताना
म्हणूनच दुःखाचा उन्हाळा
येऊ द्यावा यायचाय तेंव्हा
सुखाच्या मोगर परिमळात
हलकेसे दिलासे मिळतात जेंव्हा

दि.०१/०५/२०२५
रात्री १०.५४ वा.

(३८)

की जांभळाचा रस मधुरसा

इतका गोड फिका जांभळट
रंग अंगी ल्यालात ग
की जांभळाचा रस मधुरसा
पोटभर तुम्ही प्यालात ग

नजर टाकताच किती
हव्याशा वाटता तुम्ही
नजरेने मनाच्या कलशाने
प्याव्याशा वाटता तुम्ही

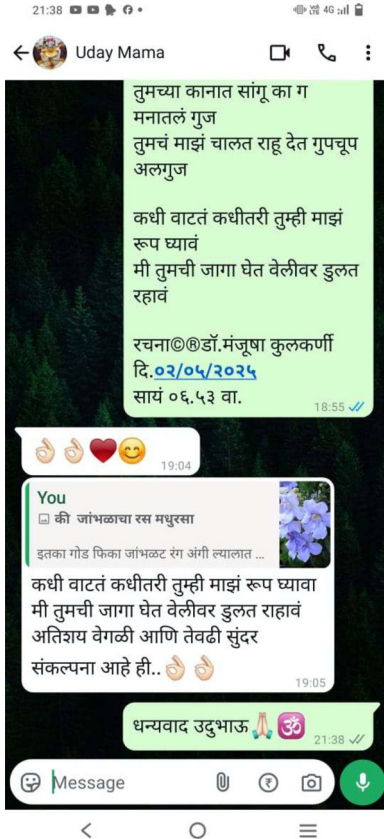
किती किती तलम ग
माझ्या मनाच्या पदरांसारख्या
फुलता सुकता
माझ्या भावफुलांसारख्या

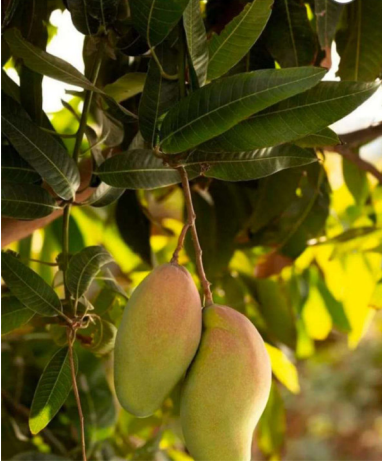
तुमच्या कानात सांगू
का ग मनातलं गुज
तुमचं माझं चालत
राहू देत गुपचूप अलगुज

कधी वाटतं कधीतरी
तुम्ही माझं रूप घ्यावं
मी तुमची जागा घेत
वेलीवर डुलत रहावं

दि. ०२/०५/२०२५

सायं. ०६.५३ वा.

(३९)

**मोहरल्या आंब्याचा
सुवास दरवळतो**

ऋतुराज येतो अन मोहरल्या
आंब्याचा सुवास दरवळतो
इतका मादक असतो तो
की मदनबाण का,
ते हुंगल्यावरच कळतो

मग कोकिळेचे कूजन सुरू होते
आणि आम्रतरूवर
इवलासा अंकुर डोकावतो
कैऱ्यांच्या हिरवाईतला
फळांचा राजा फोफावतो

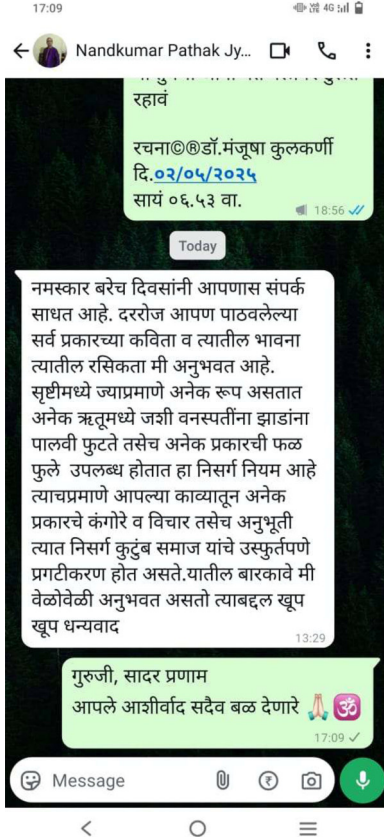
हळूहळू कोय धरू लागते
ती इटुकली कैरी
अवकाळी वारा पाऊस न ठरो
तिच्यासाठी वैरी

मग काय बघावे वयात येतानाचे
तिचे रेखीव आखीव कोरीव रूप
कवळी कच्ची असताना ती ती असते
कुठून तिला मिळते बरं
त्याचे आंब्याचे स्वरूप

मग पाडाला पिकलेल्या त्या कैरीची
आंबट गोड चव
जिभेवर अशी काही रुळते
वर्षभर वाट पाहून तरसलेली रसना
त्या स्वर्गीय गोडीने फळते

आमराई असो घरात पिकत घातलेली
आंब्याची वाडी असो
नुसता घमघमाट मधुर मंजु रसाचा
सारा ग्रीष्म सुखात वसो

दि. २९/०४/२०२५
रात्री ११.४३ वा.

(४०)

जन्म सारा तुझ्यासाठी

ये न बाळा आईच्या रे कुशीत खुशीत
वात्सल्याचा पान्हा मिळे मायेच्या मुशीत

रूप तुझे लेकरा रे बालमुकुंद
अंगाखांद्यावर खेळे गोड गोविंद

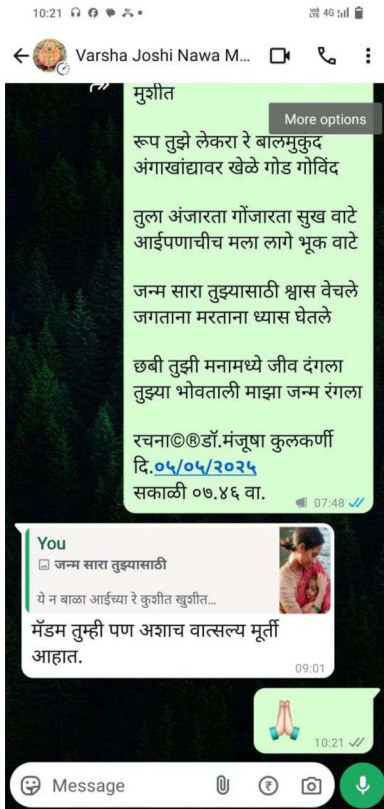
तुला अंजारता गोंजारता सुख वाटे
आईपणाचीच मला लागे भूक वाटे

जन्म सारा तुझ्यासाठी श्वास वेचले
जगताना मरताना ध्यास घेतले

छबी तुझी मनामध्ये जीव दंगला
तुझ्या भोवताली माझा जन्म रंगला

दि.०५/०५/२०२५

सकाळी ०७.४६ वा.

(४१)

साकारु स्वप्न कैसे

साकारु स्वप्न कैसे वाटेत किती काटे
जावे कुठे कळेना फुटले अनंत फाटे

जे हात ओळखीचे आश्वस्त हाती आले
त्यांचे पुन्हा नव्याने अनोळखी होणे झाले

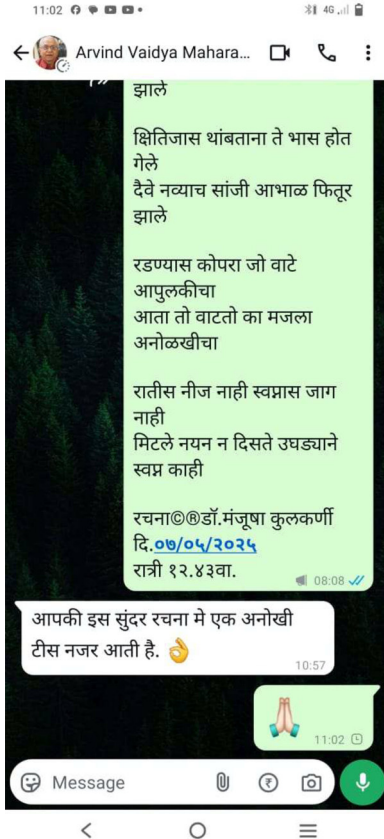
क्षितिजास थांबताना ते भास होत गेले
दैवे नव्याच सांजी आभाळ फितूर झाले

रडण्यास कोपरा जो वाटे आपुलकीचा
आता तो वाटतो का मजला अनोळखीचा

रातीस नीज नाही स्वप्नास जाग नाही
मिटले नयन न दिसते उघड्याने स्वप्न काही

दि. 0७/0५/२०२५

रात्री १२.४३ वा.

(४२)

सजल्या शृंगारात राजसा

सजल्या शृंगारात राजसा
प्रेम तुझे दडलेले
पाऊल कैसे हृदय उंबरी
सांग तुझे अडलेले

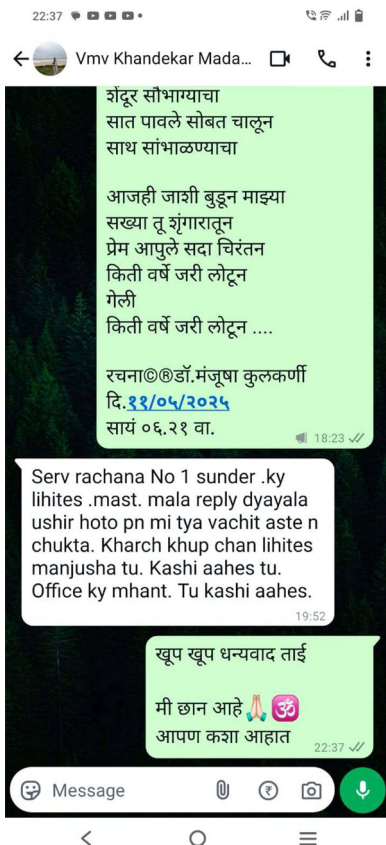
एक एक भूषणा चढविशी
ही प्रेमाची खूण
किणकिण कंगण हार रुळती अन
नुपूरांची छुन छुन

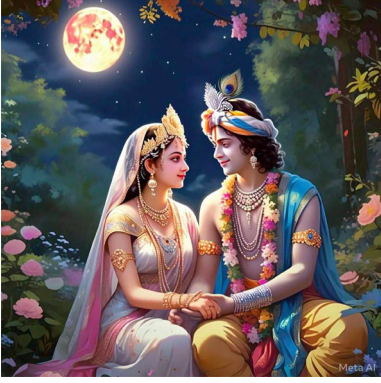
बोले अंगठी जुळल्या गाठी
झुमके हिंदोळती
या रत्नांच्या तेजामधुनी
प्रीत मोती ओघळती

भांगामध्ये तू भरलेला
शेंदूर सौभाग्याचा
सात पावले सोबत चालून
साथ सांभाळण्याचा

आजही जाशी बुडून माझ्या
सख्या तू शृंगारातून
प्रेम आपुले सदा चिरंतन
किती वर्षे जरी लोटून गेली
किती वर्षे जरी लोटून

दि.११/०५/२०२५
सायं. ०६.२१ वा.

(४३)

तू सांग कृष्णराजा

हातात हात घेऊन
या चांदण्यात न्हाऊन
तू सांग कृष्णराजा
डोळ्यात माझ्या पाहून

आहे खरेच का ते
तुज प्रेम माझ्यावरती
आहेस तू नभाचा
आणि खरे मी धरती

उमलून पुष्पलतिका
पाहतात दृश्य आपुले
त्या ऐकण्यास उत्सुक
हे प्रेमगीत आपुले

आले मी सारे सोडून
मी कृष्ण वेडी झाले
वेडात दौडदौडत
यमुनाकिनारी आले

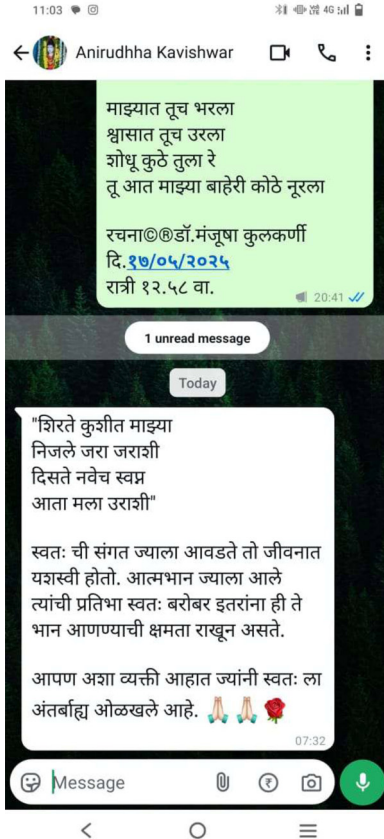
तू सांग सत्य सखया
तू फक्त आहे माझा
आता हे श्वास झाले
नावे तुझ्याच राजा

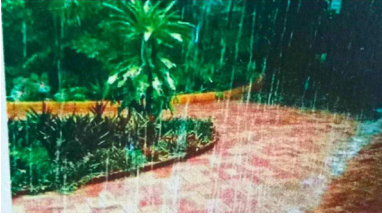
राधा कशास जगते
ती ऐसी का हो वागे
राहील का हे प्रेम
युग युगांती आपुले जागे

माझ्यात तूच भरला
श्वासात तूच उरला
शोधू कुठे तुला रे
तू आत माझ्या बाहेरी कोठे नूरला

दि.१७/०५/२०२५

रात्री १२.५८ वा.

(४४)

ये पावसा सुखाने

शिडकाव होत गेले
गेल्या झळा निमाल्या
ऐसेच होत जावे
सुख देत सरी आल्या

आयुष्य पोळलेले
आता मिळो दिलासा
संतप्त भावनांनी
बुडता हव्या त्या भासा

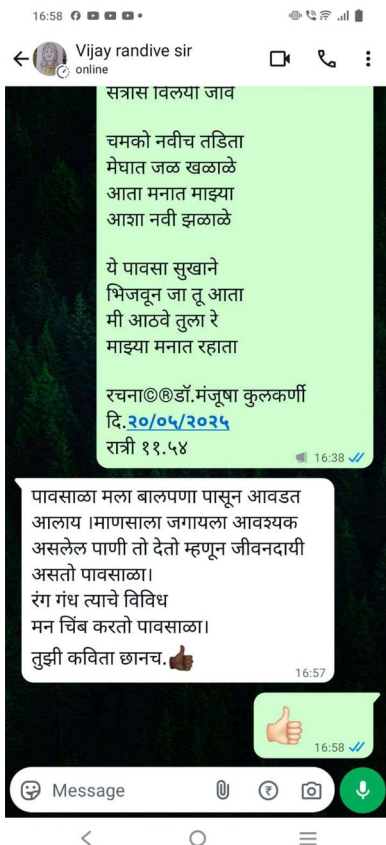
आभाळ भरून यावे
कुणी आपुलेसे की व्हावे
एक क्षणात सारे
संत्रास विलयी जावे

चमको नवीच तडिता
मेघात जळ खळाळे
आता मनात माझ्या
आशा नवी झळाळे

ये पावसा सुखाने
भिजवून जा तू आता
मी आठवे तुला रे
माझ्या मनात रहाता

दि. २०/०५/२०२५

रात्री ११.५४

(४५)

निसर्ग वारा पाऊस पाणी

निसर्ग वारा पाऊस पाणी
बहरून येते सुंदर धरणी
कुठे जळांचे दर्पण नितळसे
कुठे ईश्वरी रम्य ही करणी

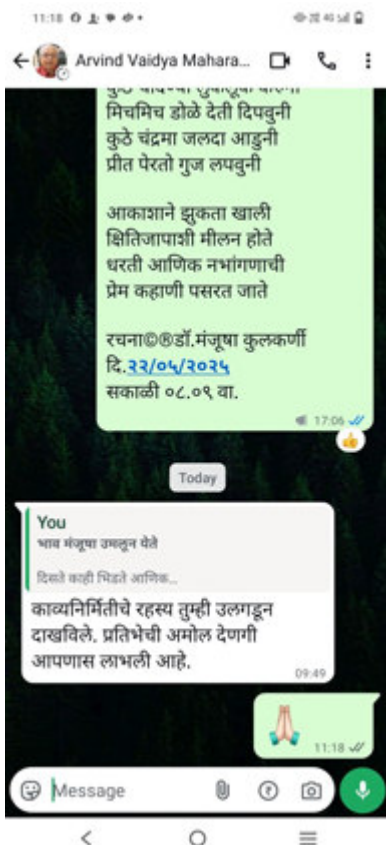
रंग फुलांचे कुणी सांडले
किती मांडले नित आकार
एक एक बघ पर्ण होतसे
सौंदर्याने मग साकार

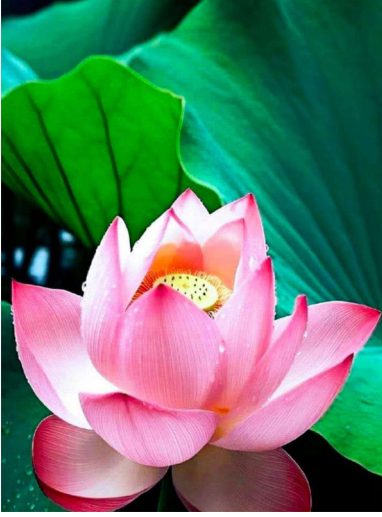
हसता वेली फुले नाचती
आणि फळांच्या जाती लगडती
कुठे निशेची सुरम्य स्वप्ने
कुठे प्रत्युषा नव्या उजडती

कुठे चांदण्या लुकलूक करुनी
मिचमिच डोळे देती दिपवुनी
कुठे चंद्रमा जलदा आडुनी
प्रीत पेरतो गुज लपवुनी

आकाशाने झुकता खाली
क्षितिजापाशी मीलन होते
धरती आणि नभंगाणाची
प्रेम कहाणी पसरत जाते

दि.२२/०५/२०२५
सकाळी ०८.०९ वा.

सरोवराची शोभा कमळं
रंग कमळ शोभा
स्पर्श मुलायम तनु रेशमी
प्रसन्न की आभा

(४६)

असे असावे जीवन टवटव

हसऱ्या हसऱ्या उमलउमलल्या
पाकळ्या

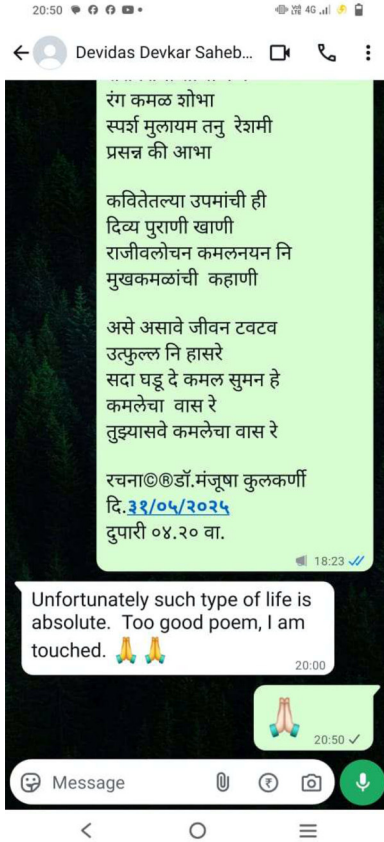
या कमलिनी कळ्या
रोज सकाळी दवबिंदूंच्या
खुलती गोजिऱ्या खळ्या

रंग गुलाबी लक्ष्मी आसन
ऐश्वर्याची खूण
ऋतू जणू उमलतो फुलातून
वसंत ये दाटून

कवितेतल्या उपमांची ही
दिव्य पुराणी खाणी
राजीवलोचन कमलनयन नि
मुखकमळांची कहाणी

असे असावे जीवन टवटव
उत्फुल्ल नि हासरे
सदा घडू दे कमल सुमन हे
कमलेचा वास रे
तुझ्यासवे कमलेचा वास रे

दि.३१/०५/२०२५
दुपारी ०४.२० वा.

लेखिकेचा परिचय

- डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,
पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए.
(संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत)
(सहाय्यक प्राध्यापक - संस्कृत)
२३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल
रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर - ४०० ००५
ई-मेल : dr.manjushak@gmail.com
मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई
(महाराष्ट्र) येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि
राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली.
(<https://sahitya-akademi.gov.in>)
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, साहित्य अकादमी अनुवाद
पुरस्कार २०२० प्राप्त, उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित
कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित “वैदिक साहित्याचा इतिहास”
(२६० पृष्ठे) या मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत)
संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प साहित्य
अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे
अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या
चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा
संस्कृत अनुवाद प्रकल्प स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी
स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून
प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गाः हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

“साहित्यिक व्रत” म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील ‘हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड’ मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके -

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक ‘विवाह संस्कार’ २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्यायः, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गाः अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर ‘प्राचीन भारतीय समाज’, ‘सूर्य शक्ती और मानव’, ‘कौटिलीय अर्थशास्त्र’, ‘स्मृतीग्रंथ - भाग १ और २’ ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा - नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी

अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), मृद्गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी-जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड-गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग-निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा, सृष्टीगंध (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप-स्वरूप (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य), बकुळफुले, अळुमाळु, सुरभी (फुलांवरील कविता), खाणाखुणा (पशु), वैष्णवी (पक्षी), नादश्रुती, श्वेता (तिच्यावरील प्रीत कविता), स्वामिनी (स्त्रीजीवन - भाग १), मृणालिनी (स्त्रीजीवन - भाग २), प्रमिला (धरती-आकाश), लाघव वेळा (सकाळ-संध्याकाळ), मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती (जीवनपर कविता), प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर (त्याच्यावरील प्रीत कविता), मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी (ललितलेख), बोल बरवे, मनस्विनी, हृदयस्पर्शी (रसिकप्रतिक्रिया - कवीश्वर), प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (अन्य रसिक प्रतिक्रिया) यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग-१ आणि भाग २, चतुरंग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील झंझावात - डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये 'मंजु मंजिरी' आणि 'सर्ग निसर्ग' नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके -

(राधाकृष्ण) - श्रीरंग, (निसर्गपर) - युगंधरा, (वेळा) - तेव्हा, (मिश्र कविता) - गंधराणी, कवडसा, मृणमयी, अबोली, (ऋतू) - सहा सोहळे, नभ मोजताना, (पाऊस कविता) - श्रावणी, (गझल) - उल्का, (वाट) - जरा रेंगाळले, (फुले) - कामिनी, (रंग) - रंगतनु, कृष्णकांत, (सर्वोत्कृष्ट कविता) - कविता माझी.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष -

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२-२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार 'एक पाती गवताची' या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान - २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार - २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे "साहित्य रत्न" पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर - ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त
- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०
- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार २०२९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८

- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरीय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय-नवोदित - संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

• Digital Content :

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सह्याद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrUnYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94-2600116?utm_source=whatsapp_web&utm_medium=social&utm_campaign=socialsharebuttons
३	“आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे.” साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	< https://twitter.com/maha_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 < https://twitter.com/maha_governor/status/143955 9856764030979 ?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान 'प्रकाशवाटा' या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी 'प्रकाशमार्गः'	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya- akademi-award-for- translation-autobiography- of-prakash- amte-poet-prof-dr- manjusha-kulkarni- prakashwata-zws- 70-2612674/lite/ ?utm_source=whatsapp_ web&utm_medium=social& utm_campaign=socials harebuttons
७	https://mr.wikipedia a.org	https://mr.wikipedia.org/ wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/ 6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https://twitter.com/MahaGovtMic/status/1476551366352924672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/InfoVidarbha/status/1418559733921816580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	< https://youtu.be/ITLxlnwuJc ; https://youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/ story.php?story_fbid=1266 533350529198id=10001517 6343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/ story.php?story_fbid= 4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम - “सर्ग_निसर्ग” ऑडिओ अल्बम - “मंजुमंजिरी”	https://vy6s8.app.goo.gl/ NKnJ5 https://vy6s8.app.goo.gl/ A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com /live/7-dyWQaLA?si=mid 7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग - १	https://youtu.be/TrNMBV_ ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग - २	https://youtu.be/NpvMk- Pu4dOs?si=typfHtOvNg- 1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : ८६
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : १७
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

● ● ●